

Solidarita

74

ZA SOCIALISMUS ZDOLA | www.socsol.cz

cena 30 Kč | solidární cena 40 Kč | LEDEN 2013

DILEMA PREZIDENTSKÉ VOLBY / ŘECKO: STÁVKA, NEBO FAŠISMUS
KLAUSOVO MILOSRDENSTVÍ / BANKROT EVROPSKÉHO PROJEKTU
NEZAMĚŠTNANOST / OSCAR NIEMEYER

**VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
ZA PŘÍSPĚNÍ KOLEKTIVU AUTORŮ**

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370

 Web: www.socsol.cz

 E-mail: redakce@socsol.cz
redplatne@socsol.cz
info@socsol.cz
Šéfredaktor:

Lukáš Matoška

Redaktoři:

Dominik Forman, Vítězslav Lamač, Štěpán Lohr

Do tohoto čísla původními texty a překlady přispěli:

Adam Bartoš, Barbora Čapinská, Dominik Forman, Antonín Handl, Stanislav Holubec, Megy Korábová, Tomáš Korda, Kateřina Krejčová, Vítězslav Lamač, Lukáš Likavčan, Štěpán Lohr, Lukáš Matoška, Jan Májiček, Martin Šaffek

Korektury:

Anna Žitová, Lukáš Matoška

Návrh obálky:

Alexey Klyuykov

Grafika a sazba:

Václav Pajkrt

Prodejní místa časopisu:
Studentský klub K4 (Celetná 20, Praha 1-Staré Město) –

pondělí až pátek od 10 do 24 hod.,

sobota až neděle od 16 do 24 hod.

Kamenný obchod Fair&Bio (Sokolovská 29,

Praha 8-Karlín) – pondělí až pátek od 11 do 19 hod.

Měsíčník Solidarita je nevýdělečné periodikum; utržené peníze z prodeje jsou investovány do nákladu následujícího čísla. Náměty na články posílejte na redakční mail (vizte výše). Solidarita je po ČR distribuována odběrateli; otázky zájemců o předplatné či distribuci zodpovíme na informačním nebo redakčním mailu (výše).

OBSAH

SLOVO ÚVODEM

Rok 2012 na stránkách měsíčníku Solidarita	3
--	---

DOMÁCÍ

„Rudá hrozba“ v regionech	6
Vývoj nezaměstnanosti	8

ANALÝZA

Za práva migrantů a migrantek	10
Imploze evropského systému	18

ROZHOVOR

S předsedom školských odborů o prvom štrajku slovenských učiteľov	12
Štrajkující učitel: Prostriedky na vzdelávanie sú	13
Panos Garganas: Stávky za volební úspěch nevyměníme	16

ZAHRAŇICÍ

Odbory ve světě	14
Výzva vládě ČR: neschvalujte izraelskou okupaci Palestiny!	14
Egypt po referende o ústave: boj pokračuje	15

KULTURA

Ohlédnutí za Oscarem Niemeyerem	21
---------------------------------	----

HISTORIE

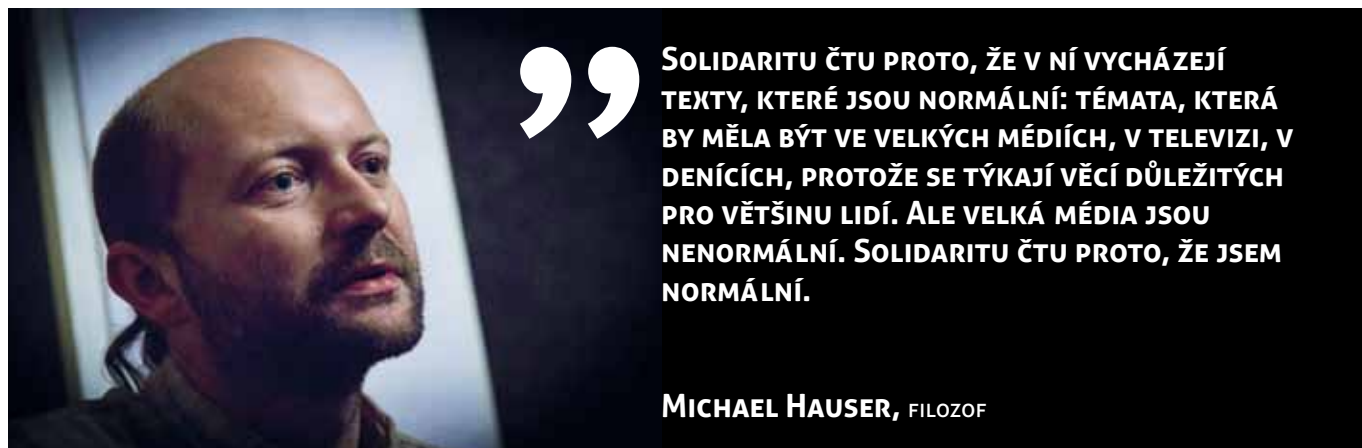
Kalandra a popřená revoluce	22
-----------------------------	----

STÁTNÍ KAPITALISMUS

Příklad japonského imperialismu	23
---------------------------------	----

GLOSA

Referendum o vládě, nebo Evropan proti populistovi placenému ruskými oligarchy?	25
Od uranových dolů k ochuzenému uranu	27

SOLIDARITU ČTU PROTO, ŽE V NÍ VYCHÁZEJÍ TEXTY, KTERÉ JSOU NORMÁLNÍ: TÉMATA, KTERÁ BY MĚLA BÝT VE VELKÝCH MÉDIÍCH, V TELEVIZI, V DENÍCÍCH, PROTOŽE SE TÝKAJÍ VĚCÍ DŮLEŽITÝCH PRO VĚTŠINU LIDÍ. ALE VELKÁ MÉDIA JSOU NENORMÁLNÍ. SOLIDARITU ČTU PROTO, ŽE JSEM NORMÁLNÍ.

MICHAEL HAUSER, FILOZOF

Vážená čtenářko, vážený čtenáři! || „Sledovat události v Egyptě je důležité pro celou mezinárodní levič, protože pokud mohl padnout Mubárak, tak jednou můžou padnout i jeho evropské spojenci.“ Náš pohled na **arabské jaro** z loňského ledna se nezměnil. Revolucionář Sameh Nagíb v posledním čísle roku vysvětlil, proč boj potom, co Mubáraka vystřídal Mursí, nekončí. || „Kauza **Sýrie**“ konstatuje se v červencovém rozhovoru, „je názorným příkladem vyprázdňenosti části české levice. Na domácí scéně se snaží o pozvednutí veřejného prostoru a sociálních práv, na druhé straně významná část z nich podporuje Asadovy bestiální zásahy proti Sýřanům, kteří požadují to samé ve své zemi.“ Oběti Asada se k dnešnímu dni počítají na desettisíce. || V tuzemsku bylo první čtvrtletí ve znamení boje proti **vysoškoškolské „reformě“**. Škola plně podřízená průmyslu, vzdělávání s výraznějšími sociálními bariérami, trh jako první a poslední organizační princip. Takové byly vyhlídky vládou navrhovaných změn, které zastavily protesty studentů. Jejich aktivita, především během Týdne neklidu na přelomu února a března, byla v prostředí, kde se pravicové sklony předpokládají, něčím nevídaným. Zpravovali jsme o tom z první ruky. || **Krise eurozóny** a Evropské unie byla středobodem únorového vydání. „Evropa dnes potřebuje zažít šok, který by otřásl celým kontinentem. Takový otřes mohou vyvolat jen zaměstnanci.“ Nejen české levé liberály charakterizuje nekritické přijímání až fetišizace evropských a unijních institucí. Hájíme jako radikální levice záměr oslabovat národní státy ve prospěch mezinárodního postupu občanů proti nadnárodním korporacím, ale evropská integrace je uskutečňována na neoliberálním půdorysu. Zejména Řecko, Itálie, Španělsko a Portugalsko, jak patrně i z analýzy v tomto čísle, jsou podrobovány diktátu Evropské centrální banky a Evropské komise. Jimi je ekonomická krize převáděna na společnost, což navzdory proklamovanému evropanství posiluje národoveckou až rasistickou reakci. || Polovinu březnové Solidarity naplnily rozborů falešných výkladů krize, příčin vzestupu krajní pravice. „V roce 2005 zažilo dvaadesát procent dotázaných Romů v pěti evropských zemích **rasismus** od zaměstnavatele. Polovinu z nich bylo na rovinu řečeno, že je to z důvodu barvy pleti. Toto je realita skrývajících se za obvyklými tvrzeními, že „Romové nechť pracují, oni se nechť učí“. Útok na Romy je součástí strategie, kterou využívají evropské politiky, aby odvrátili pozornost od úsporných opatření.“ || Největší občanský protest od roku 1989, organizovaný platformou odborů a iniciativ **Stop vládě**, začal Týdnem protestů a vyvrcholil dubnovou stotisícovou demonstrací na Václavském náměstí. Časopis byl o neoliberálních reformách vlády jako celku. Hněv lidí vůči politice vlády prozradil, že establishment jednající přímočaře v zájmu byznysu se bez občanské legitimacy obejde. Vyprázdňenost současného uspořádání, které kryje parlamentní demokracie, více lidí utvrzuje v názoru, že celý státní aparát slouží výlučně k protežování kmotrů, lobbistů, vlivných podnikatelů. Tuto všudypřítomnou kritiku však třeba dále politizovat: musíme mluvit o nadnárodních korporacích a o posledním slovu, které si uzurpuje kapitál. || Očekávání, která vzbudila dubnová demonstrace, se nenaplnila, přesto protesty neutichly: tisíce lidí v květnu svým pochodem k úřadu vlády zablokovaly magistrálu. Věnovat jsme se museli i dalším „falešným výkladům krize“, jmenovitě nesnášenlivosti vůči Romům, kterou nastartoval útok romské trojice na mladíka; později se ovšem ukázalo, že byla celá událost smyšlená. A psalo se o takzvané **důchodové reformě**, jejímž záměrem je vyvedení peněz z průběžných fondů do soukromých rukou. || V červnu jsme přiblížili studentské protestní hnutí z kanadského **Québecu**, v srpnu a v listopadu vyšly původní rozhovory s několika tamními studenty. Hnutí anulovalo záměry navyšovat školné, navíc vybojovalo pád neoliberální vlády. Masové protesty na sebe nejednou braly otevřeně antikapitalistickou podobu. Studenti se „dostali luxusního montrealského hotelu, vyrušili akcionáře národní banky, kteří tam měli zrovna generální mítink, převrhli jim stoly s občerstvením, roztrhali dokumenty a došlo ke střetu s ochrankou.“ Kapitalismus se ve

slabých chvílkách uchyluje k brutálním projevům represe i ve „vyspělých“ zemích: dokázaly to policejní útoky proti quěbeckým studujícím. || Srpnová Solidarita se zaměřila na festival za **práva sexuálních menšin** Prague Pride, vyzdvihla jeho emancipační jádro, které může čelit převládajícímu komerčnímu vyznění celé akce. Dlouholetý gay aktivista Jiří Hromada při té příležitosti vystihl homofoba Václava Klause jako člověka v „žaláři svého vlastního já na Hradě, které je bohužel malinké, ubohé a nesvobodné.“ || V září proběhlo celorepublikové turné Za záchranu vzdělanosti a kultury, společná kampaň školských odborů a iniciativ. Před tím došlo v **Jihoafrické republice** ke krvavému potlačení stávkových požadavků horníků, kteří požadovali spravedlivé mzdy. Policie a vláda jednala zcela v žoldu kapitálu. Apartheid byl nahrazen globálním kapitalismem s jeho imperativem maximalizace zisku a minimalizace nákladů. O tom, co se stane, když se nadnárodní těžbařské společnosti zaleknou ztráty zisků, jsme psali opakovaně v následujících číslech. || Od konce léta jsme sledovali případ ostravského **Přednádraží**, kde lidé přicházejí o své domovy. „Obrazení hněvu na bezmocné není jen energie vybitá do prázdna, ale i pozvánka pro nový fašismus. Celá věc došla tak daleko, že ani někteří kandidáti na prezidenta se neobávají sáhnout po vcelku otevřené fašistické rétorice. Uvědomme si, kdo skutečně těží z těchto neštěstí. Nedovolají-li se lidé z Přednádraží svých práv nyní, dovoláme se jich příště my?“ || „Co bylo ukradeno, musí být vráceno“ – jeden z hlavních argumentů zastánců toho, co je označováno jako **církevní restituce**. Podobnou argumentaci používali také politici padesátých let při odůvodňování znárodnění církevního majetku – „co bylo po Bílé hoře ukradeno národu, musí být národu navráceno“. To, co je prezentováno jako spravedlivé, odráží ideologii momentálně převládající ve společnosti a z ní vyplývající hodnoty.“ Krádež století, jak se restitucím začalo přezdívat, protlačila vláda společně s dalšími destruktivními změnami včetně zvýšení daně z přidané hodnoty (ne náhodou získala stoprvní hlas od poslance odsouzeného za korupci). || Proti vládě se masivně demonstrovalo i **17. listopadu**. Nářky pravicových politiků, že si organizátoři přivlastnili výročí, střídala nelichotivá mediální prezentace. Přesto byla druhá velká akce uskupení Stop vládě dost úspěšná. Ve stejnou dobu proběhly menší, mediálně vděčné protesty proti komunistické radní na jihu Čech, za nimiž se ohlížíme v tomto čísle. || „Pokud srovnáme Evropský den akcí **proti škrtům** s předchozími bruselskými a jinými demonstracemi – kam většinu účastníků dodávaly místní odborové svazy a jimž, evropský rozměr propůjčovala účast více či méně početné delegace odborových funkcionářů z ostatních zemí – musíme určitý posun konstatovat,“ hodnotili jsme v prosinci společnou akci evropských odborových svazů. České a slovenské odbory se nadnárodnímu vnímání problému teprve musí naučit. || Rok 2012 především prohloubil **ekologickou krizi**, ta prohlubuje krizi sociální. Plejádě přírodních katastrof, které se udály, přisuzují klimatologové společného jmenovatele. Kapitalismus dosud nevyvinul mechanismy, jež by zabránily tomu nejhoršímu. Dílčí prohřešky vůči životnímu prostředí jsme v Solidaritě pojímali vždy v tomto rámci. Jak řekl Joshua Clover v minulém čísle, „byl tu svět před kapitalismem, a bude tu i po něm,“ otázkou zůstává, v jakém stavu. Vztah tržního hospodářství a ekologie nás bude napříště zajímat systematictěji. || **Přímá volba prezidenta** je chápána jako rozšíření demokracie. My se domníváme, že tato volba rozšířila podíl lidí na přímém výkonu moci iluzorně. Předvolební kampaně úspěšných kandidátů byly nepolitické, odváděly pozornost společnosti mimo jiné od schválení druhého pilíře důchodového systému, od církevních restitucí či projednávání novely vysoškolského zákona. || Bouřlivý rok 2013 přeje || Vaše redakce

V úvodníku jsou citovány následující články, které vycházely v Solidaritě od ledna do prosince 2012 a jsou dostupné na webových stránkách Socialistické Solidarity. Arabské revoluce: rok poté; O Sýrii, iluzi socialismu a postoji české levice; Nestojíme o záchranu měnové unie; Zapomenutá evropská menšina; Stávka nebo bojkot?; Čeká nás horký podzim; Přednádraží: Lidé bez ceny; Co bylo ukradeno, musí být vráceno?; Lesk a bída Evropského dne akcí; Kapitalismus nebude trvat věčně.

AMNESTIE

◀ Tématem, které počátkem ledna zahýbalo společností, byla amnestie prezidenta Klause, stvrzená i podpisem premiéra Nečase. Na tři sta tisíc lidí podepsalo odmítavou petici. Nabíledni je podezření, že Klause nemotivovala jeho vrozená velkorysost, nýbrž potřeba omilostnit velké ryby hospodářské kriminality z devadesátých let, udělat faktickou tečku za svou politickou kariérou. Jisté je, že tato amnestie otevřela rány starých kauz, médií proplula řada kontroverzních jmen, stávající politický systém přišel o další díl své legitimacy.

„RUDÁ HROZBA“ V REGIONECH

BARBORA ČAPINSKÁ

Poté, co KSČM uspěla v říjnových krajských volbách a následně sestavila několik koalic s vítěznou ČSSD, se v regionech začaly více či méně ozývat i hlasy proti účasti komunistů na krajských vládách. Zvláštní pozornost přitom zasluhují jihočeští studenti.

Ačkoli byla KSČM přizvána k účasti na vládě v osmi krajích a v Ústeckém kraji se její člen stal dokonce hejtmanem, nejrázněji se vzbouřili lidé v Jihočeském kraji proti radní pro školství a kulturu Vítězslavě Baborové. Jakkoli je aktivizace mládeže a jiných obyvatel jistě žádoucí, jejich protesty míří na špatný cíl a nepřímou podporují současnou pravicovou vládu.

ANTIKOMUNISTICKÉ PROTESTY

Již několik dní po uzavření koaliční dohody mezi ČSSD a KSČM v Jihočeském kraji vznikla z podnětu středoškolského pedagoga Martina Rosochy petice proti ovládnutí rezortu školství komunistickými zastupiteli a obecně proti koalici obou levicových stran. Tato petice dnes čítá více než 12 300 podpisů z celé republiky a pomohla vznítit vášnivé protesty studentů, kantorů a jiných občanů požadujících odvolání Baborové z funkce radní pro školství a kulturu a navázání spolupráce ČSSD s jinými „demokratickými“ stranami. Stávkuje několik gymnázií, obchodní akademie a část studentů z Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity.

Ne všichni gymnazisté a vysokoškolští studenti souhlasí s těmito požadavky, ale naopak aktivitu svých spolužáků odmítají, nicméně několik studentů dokázalo vyburcovat stovky lidí k demonstracím. 17. prosince dokonce 16 středoškolských studentů, podpořených Zdenou Mašínovou a jinými významnými osobnostmi regionu (včetně rektora regionální univerzity Libora Grubhoffer), drželo jednodenní hladovku v této naději: „zastupitelé zjistí, že je nespokojenost s komunisty v krajské vládě tak velká, že je třeba s tím něco dělat.“ Dokonce hejtmanovi Jiřímu Zimolovi (ČSSD, druhé volební období ve funkci) vzkázali, že pokud nebudou jejich protesty vyslyšeny, vyhlásí v lednu štafetovou (řetězovou) hladovku. Poslední demonstrace se konala rok po úmrtí Václava Havla – k jehož odkazu se studenti hlásí – tedy 18. listopadu 2012, zúčastnilo se jí několik set lidí, dostavil se dokonce i prezidentský kandidát ODS Přemysl Sobotka, na dálku protestující podpořila lidovecká kandidátka Zuzana Roithová i kardinál Miroslav Vlk.

Jak prohlásil hejtman Zimola, který ultimátum organizátorů vnímá jako vydírání

a ustoupit nehodlá, „ve vyspělé společnosti je běžné, že každý nový politik dostává prvních sto dní čas, aby předvedl, co umí. Pokud se kdokoli neosvědčí, já budu první, kdo dotyčného či dotyčnou navrhne zastupitelstvu k odvolání.“¹ Je nutné podotknout, že při volební účasti necelých 39 procent KSČM získala v Jihočeském kraji necelých 20 procent podpory, což představuje 37 187 absolutních hlasů a Vítězslava Baborová obdržela 1567 preferenčních hlasů.

Studenti zdůrazňují, že tyto protesty nejsou namířeny proti samotné radní. Přesto však paní Baborové značně znepřijemňují život: denně prý dostává výhrušné dopisy, dokonce jí bylo vyhrožováno bivakováním před jejím domem. Během demonstrace dokonce český hudební a filmový kritik Jan Rejžek prohlásil: „Soudružce učitelce Baborové bych dal za domácí úkol, aby stokrát opsala větu „Jsem služka zločinecké organizace“² za což režisér sklídl bouřlivý aplaus demonstrantů. Po dvou měsících protestů a výhrůšek nová radní připouští, že funkci odmítne. Psychicky je totiž dle vlastních slov blízko zhroutení.

„ODBORNÍCI“

I když běžně důležité funkce ve vládě nezastávají odborníci (kupříkladu Jan Besser byl ministrem kultury, ačkoli je vzděláním stomatolog), hlásil jeden titulek v Mladé frontě DNES – „Policista obsadí dopravu, učitelka dostane kulturu“³ – jako by tyto osoby neměly žádné předpoklady rezorty vést. Přitom radní Baborová je dlouholetou učitelkou matematiky a fyziky na základní škole ve Strakonici, a byla dokonce 12 let členkou krajského výboru pro školství. Je pravdou, že ve věci kultury je méně znalá, ale jistě to není oblast na hony vzdálená vzdělávání. Co se týče rezortu kultury, chce zachovat otáčivé hlediště v Českém Krumlově, podporovat folklor a kulturní dění v malých obcích a otevírat kulturní stánky co nejširší veřejnosti. Na rozdíl od Václava

Sloupa, bývalého pohraničníka a člena KSČM, který se stal radním pro školství v Karlovarském kraji a proti němuž tamní pedagogové a studenti rovněž protestovali (byť slaběji), je Vítězslava Baborová profesně kompetentní osobou.

Kritici paní Baborové požadují, aby sdělila, jaké má ve funkci plány – měla by je totiž vysvětlit a obhájit údajně předem.⁴ Nabízí se otázka, proč by tak měla činit, pokud podobná obhajoba politických rozhodnutí není vyžadována ani od odstupujících politiků. V reakci na to paní Baborová i hejtman Zimola studentům nabídli, že s nimi budou rádi o budoucnosti školství v kraji debatovat a s chutí je zapojí do rozhodování o věcech veřejných, ale ne pod tlakem.

Na podporu hlavního požadavku – rozvázání spolupráce ČSSD a KSČM – studenti argumentují tím, že ČSSD měla možnost vytvořit „stejně silnou koalici“ i s jinými stranami, a to konkrétně s Jihočechy anebo s KDU-ČSL. Jenomže hejtman Zimola vysvětlil, že se lidovci a Jihočeši záhy po volbách dohodli s TOP09 a požadovali v rámci vyjednávání přijetí zastupitelů i této vládní strany. ČSSD již však předem zapověděla jakoukoli spolupráci s vládními stranami. Navíc po minulém velké koalici ČSSD a ODS je čistě levicová vláda kýženou změnou. Navzdory takzvanému bohumínskému usnesení, které zapovídá spolupráci ČSSD s jakoukoli extremistickou stranou, a vzhledem k výsledkům voleb sociální demokracie podporu KSČM k prosazení svých záměrů jednoduše potřebuje: i v Jihomoravském kraji, kde krajskou koalici tvoří ČSSD spolu s lidovci, byla podepsána dohoda s komunisty, která zavazuje podpořit některé programové body. Levicové koalice jsou stabilnější a mohou potenciálně představovat protiváhu k neoliberálnímu vládnutí na celostátní úrovni.

Stojí za pozornost, že mediálně se přisuzuje vina za vzestup KSČM sociálním demokratům, namísto současné vládní koalice, která nárůstu preferencí KSČM nahrává. V několika denících jsme tak mohli číst, že „ČSSD umožnila nástup komunistů do 8 krajských vlád“⁵, a tím se zodpověd-

1 Ludmila Mlsová, „Přec s KSČM v čele školství! Studenti chystají demonstraci“, Mladá fronta DNES, 13. listopadu 2012, strana 1

2 Andrea Zahradníková a Martin Troester, „Bude stávka, oznámili studenti“, Českobudějovický deník, 19. listopadu 2012, strana 1

3 Lukáš Marek, „Policista obsadí dopravu, učitelka dostane kulturu“, Mladá fronta DNES, 7. listopadu 2012, strana 2

4 Janouš, Václav, „Baborová mlčí. Ale měla by říct, co má v plánu“, Mladá fronta DNES, 23. listopadu 2012, strana 2

5 např. Jan Novotný s přispěním Elišky Kolínkové,

nost zcela evidentně přesouvá k opoziční straně, o níž dokonce v názvu jednoho článku v Mladé frontě DNES autoři tvrdí, že se „otáčí ještě více doleva“ a ptají se, zda „vybere zatáčku?“⁶

BEZ Vlivu IDEOLOGIE?

Na celé kauze je jistě nejzajímavější anti-komunistická rétorika – transparenty a hesla studentů jako „Vzpomínáte? Nezapomeňte“, „Rudí bratři, vraťte se do svých rezervací“ (což je mimochodem i heslo značně rasistické), „Stop komunistům“, „Nejsme malé děti“, „Chci se učit pravdu“ nebo „Nekažte mi budoucnost“ jsou jejím jasným projevem. Rozhořčení studenti a jejich podporovatelé často opakují, že KSČM je stranou nedomokratickou, ovšem odmítají tím uznat, že je to strana legální, které bylo umožněno ucházet se ve volbách o přízeň voličů a byla následně řádně a svobodně zvolena. Rektor Jihočeské univerzity rovněž prohlašuje, že je KSČM zločineckou organizací, a proto je třeba proti ní bojovat. Proč však protestující nevnímají jako vhodné cíle koaliční strany současné vlády, které se podílejí na rozkrádání majetku, spolčují se s podnikatelskou sférou a zubožují velké skupiny obyvatelstva, což jsou evidentní zločinecké projevy?

Studenti během svých demonstrací využili různých otřelých symbolů, jako je srdce spojované s Václavem Havlem, jehož portrét byl dokonce na jedno setkání přinesen, byly hrány písně Karla Kryla, promítány dokumenty o hrůzách komunistického režimu. Spojení jako „totalitní strana“ je běžně skloňováno ve spojení s KSČM, slovo „komunista“ je některými považováno za sprosté slovo⁷, „koketování s marxismem“

je pro zdejší antikomunisty údajně skandální⁸. Podle rektora Jihočeské univerzity vláda KSČM povede k přijetí populistických opatření.⁹ Vrcholem této slepé rétoriky je pak výrok samotného Martina Rosocha, iniciátora petice: „Kdyby [komunisté] plně odsoudili zvěrstva z doby před rokem 1989, už by nemohli být komunisty.“ Takový výrok ilustruje absolutní neschopnost antikomunistů rozlišovat mezi jednotlivými ideovými směry, které se označují slovem „komunismus“.¹⁰ Domněnka, že vláda KSČM by znamenala návrat k praktikám předchozího režimu, je nesmyslná, mnoho lidí přesto bojuje proti tomu, aby se jednou opět zdravilo „čest práci“.

Studenti a pedagogové se podle svých slov obávají zejména zásahů do výuky a přeručování dějin období totalitního, sovětského komunismu a záměru Baborové snižovat počet víceletých gymnázií a zvyšovat počet a prestiž učilišť. Právě v obavách z ideologizace výuky tkví základní problém českého antikomunismu, který je hnací silou celé kauzy. Jak je zřejmé i z transparentů protestujících studentů „Chci se učit pravdu“, základem tohoto boje je přesvědčení, že současný systém – politický i vzdělávací – je neutrální a odideologizovaný. Jako by sametovou revolucí veškerá ideologie zanikla. Každá vláda je však podporována ideologií, jediným rozdílem té současné je, že není zjevná a tudíž se prezentuje jako neideologie a „zdravý rozum“.

ZKOUŠKA KSČM

Pokud jde o druhou obavu odpůrců radní za KSČM, tak právě politika prosazující přizpůsobení vzdělávání potřebám trhu, optimalizace školství (logika cost-effecti-

veness) či rušení a slučování škol je právě jedním z polí, na nichž by se KSČM mohla kompromitovat a její vliv by se tím pádem oslabil. Jakkoli totiž tyto záměry halí zcela jiná rétorická paleta, názory radní Baborové jsou téměř totožné s cíli pravicových stran a i s dlouhodobým záměrem kraje. Není proto pravdou, že „se Baborová chystá nahrazovat gymnázia učilišti v duchu stranické ideologie“. Čím by naopak nová radní mohla přinést pozitivní změnu a usměrnit optimalizační diskurz, je její přání zachovat základní a mateřské školy v malých obcích. Uvidíme, zda se KSČM dokáže na úrovni krajů postavit neoliberálním trendům ale spoň částečně.

Možnost vyzkoušet své politické síly na nových krajských koalicích pomohou ukázat pravou tvář komunistické strany, jež se jeví jako krajně levicová, navazující na marxismus, ale ve skutečnosti jedná sociálnědemokraticky a v některých otázkách konzervativně. Setrvávání v opozici by straně posilovalo preference, otevřená konfrontace pomůže voličům odhalit, nakolik se KSČM dokáže postavit konkrétním trendům neoliberální politiky a nakolik je schopna, společně s ČSSD, přinášet alternativy.

Je s podivem, že si celá kauza získala takovou pozornost médií, ačkoli je počet protestujících lidí mizivý ve srovnání s protesty proti současné vládě. Podobnými případy jsou protesty a výhrůžky tří zlínských podnikatelů proti tamní koalici i útoky na olomouckého hejtmána Jiřího Rozbořila, který rovněž jmenoval náměstkem pro školství nestraníka Zdeňka Švece, nominovaného za KSČM, či snahy o odvolání karlovarského radního pro školství Václava Sloupa, zastupujícího názory významné menšiny lidí.

✉ barbora.capinska@socsol.cz

⁶ „ČSSD se otáčí ještě více doleva. Vybere zatáčku?“,

Mladá fronta DNES, 16. listopadu 2012, strana 3

⁷ Jan Novotný, „ČSSD se otáčí ještě více doleva. Vybere zatáčku?“, op. cit.

⁸ Andrea Zahradníková a Martin Troester, „Bude stávka, oznámili studenti“, Českobudějovický

deník, 19. listopadu 2012, strana 1

⁹ Ludmila Mšová, „Přýč s KSČM v čele školství...“, op. cit.

¹⁰ Marek Kerles, „Jsem na dně. Ale nevzdám to“,

Lidové noviny, 15. listopadu 2012, strana 4

¹¹ Tamtéž.

Předplatte si Solidaritu

☐ Roční předplatné časopisu Solidarita za 480,- Kč

☐ Půlroční předplatné časopisu Solidarita za 240,- Kč

Jméno:

Adresa:

Telefon:

Předplatné se objednává standardně na předplatitelském mailu předplatne@socsol.cz, následně převážně převodem na účet, ale je možné jej objednat i poštou. V takovém případě se peníze zasílají s tímto ústřížkem v obálce na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6. V případě dotazů nebo problémů volejte na předplatitelskou linku 722 133 743.

Přidejte se k SocSol

☐ Chci více informací o SocSol a jejích aktivitách

☐ Chci se připojit ke skupině Socialistická Solidarita

Jméno:

Adresa:

Telefon:

E-mail:

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6.

VÝVOJ NEZAMĚSTNANOSTI

ADAM BARTOŠ

V listopadu 2012 překročil počet nezaměstnaných v České republice půl milionu. Podle údajů Úřadu práce ČR bylo k 30. listopadu bez práce 508 498 lidí, což je o 11 736 více než ke konci října. Meziročně pak nezaměstnaných přibýlo o 32 094. Míra registrované nezaměstnanosti dosáhla 8,7 %. Byla tak o 0,2 % vyšší než v říjnu 2012, meziročně vzrostla o 0,5 %.

Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla ke 30. listopadu 2012 v okresech Bruntál (16,2 %), Most (15,6 %), Chomutov (14,5 %), Jeseník (14,1 %) a Karviná (14,0 %). Nejnižší naopak v okresech Praha-východ (3,5 %), Praha-západ (4,3 %), Praha (4,4 %) a Mladá Boleslav (4,9 %). Úřady práce přitom ke 30. listopadu evidovaly celkem 38 806 volných pracovních míst. Na jedno volné pracovní místo tak nyní připadá v průměru 13,1 uchazeče, z toho nejvíce v okresech Havlíčkův Brod (134,9), Jeseník (101,2), Chomutov (57,4) a Bruntál (54,2).

DLOUHODOBĚJŠÍ PŘEHLED

Od roku 1989 došlo k prvnímu výraznějšímu propadu zaměstnanosti s příchodem recese v roce 1998, která kulminovala okolo roku 2000. Další pokles nastal v roce 2004. V souvislosti s tímto vývojem se hovoří o takzvané strukturální nezaměstnanosti, což je stav, kdy rychlý nástup moderních technologií vytlačuje z pracovního trhu méně kvalifikovanou pracovní sílu, která se novým podmínkám nestihá přizpůsobovat.

Se vstupem do Evropské unie v roce 2005 docházelo k hospodářskému růstu, který s sebou přinesl nárůst pracovních příležitostí, rozvoj exportu a značný převis poptávky po pracovní síle doprovázený poklesem míry nezaměstnanosti. Situace se ale velmi rychle začala měnit s propuknutím

krize v druhé polovině roku 2008. Nejprve přicházeli o práci pracovníci s nestandardními kontrakty – agenturní pracovníci, především cizinci, pracující na krátkodobé smlouvy či dohody na provedení práce a činnosti. Poté, co se krize prokázala jako trvalá, začalo masové propouštění zaměstnanců se standardními úvazky. Nejvíce postižena byla exportní průmyslová odvětví a navazující služby, jako doprava a skladování. Ti, kteří byli přijati zpátky, již dostávali nižší mzdu.

ZLOM: MLADÍ BEZ PRÁCE

V tomto období již také strukturální nezaměstnanost nezasahuje jen převážně starší ročníky, ale začíná se čím dál tím více dotýkat mladých. V porovnání kupříkladu se Španělskem, kde je takřka každý druhý mladý člověk bez práce, je na tom ČR ještě relativně dobře. I tak se zde míra nezaměstnanosti mladých pohybuje již kolem dvaceti procent. K vlivům krize se ještě připojuje skutečnost, že pracovní místa, včetně lukrativnějších pozic vyžadujících vysokoškolské vzdělání, jsou již obsazena. Generace před současnou mladou generací nasýtila pracovní trh, včetně studentů z roku 1989.

Pro mladé lidi čím dál tím častěji – v případech, že najdou zaměstnání – zbydou všemožné formy prekarizované práce, neplnohodnotných pracovních úvazků s „flexibilní“ pracovní dobou a velmi nejis-

tou pozicí v zaměstnání. Politický teoretik Jaroslav Bican píše: „Novou situaci můžeme lapidárně shrnout větou: mladí lidé se stali rizikovou skupinou.“

DOCHÁZKA NEZAMĚSTNANÝCH POKRAČUJE

Na podzim loňského roku spustila vláda projekt DONEZ, takzvanou docházku nezaměstnaných, jejíž kritice jsme věnovali pozornost v předchozích číslech Solidarity. V rámci tohoto projektu je kupříkladu nezaměstnaným uloženo, aby se v náhodně stanovený termín v čase obvyklé pracovní doby circa dvakrát týdně dostavovali na Czech Point České pošty pod hrozbou vyškrtnutí z databáze nezaměstnaných.

Oficiálním cílem tohoto opatření je potírání práce načerno, ačkoli mechanismy kontroly na straně zaměstnavatelů nijak posíleny nebyly. Lze předpokládat, že za stávajících pravidel jsou a budou lidé pracující načerno zaměstnavatelem uvolňováni z práce, aby si v danou chvíli „náležitosti“ spojené s docházkou mohli vyřídit. Zůstane jen mechanismus, který umožní držet nezaměstnané v napětí a usnadňovat jejich případné vyškrtnutí z evidence. Projekt DONEZ je tak dalším z řady opatření současné vlády, která neplní svůj deklarovaný účel, zato ale vytváří tlak na pracující a nezaměstnané.

✉ adam.bartos@socsol.cz

SOS PŘEDNÁDRAŽÍ

Jsmo hluboce znepokojeni kauzou ostravského Přednádraží a současným katastrofálním stavem, do kterého byli tamější obyvatelé do značné míry vpraveni liknavostí odpovědných orgánů státu a obce.

Vyzýváme tedy celou naši politickou reprezentaci, jmenovitě pak primátora města Ostravy Petra Kajnara, ministra pro místní rozvoj Kamila Jankovského a ministra práce a sociálních věcí Jaromíra Drábka, aby se urychleně zasadili o důstojné a přijatelné řešení situace.

Jako takové shledáváme uvedení domů v Přednádraží do obyvatelného stavu, a to zejména opra-

vou kanalizace, jejímž spolujeditelem je město Ostrava a za jeho stav tedy zodpovídá, a dále opětovným spuštěním dodávek pitné vody a elektřiny. Zároveň s tím je potřeba, aby město Ostrava přestalo vyvíjet nátlak na majitele objektu a jeho nájemníky s cílem kompletního vyprázdnění budov.

Druhou možností je zajištění přiměřeného bydlení dle mezinárodních standardů, zejména s ohledem na dostatek prostoru, dostupnost, umístění a přístup k základním službám pro všechny obyvatele Přednádraží. V žádném případě se nesmí stát, aby kdokoli z obyvatel Přednádraží zůstal v důsledku vystěhování bez domova, nebo

aby byly kterékoli rodině v důsledku vystěhování odebrány děti ze sociálních důvodů, což ostatně odporuje Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

Vyzýváme politiky, aby jednali v zájmu poškozených obyvatel Přednádraží a nebylo tak dopuštěno ostudné a nehumánní zacházení.

Žádáme, aby byli obyvatelé Přednádraží bráni jako partneři v procesu řešení celé situace. Nepřipustíme, aby bylo rozhodováno o nich bez nich.

www.sosprednadrazi.cz

„Až se svět ohlédne za naším stoletím, bude plakat. Ne proto, že bylo zaplaveno krutostí, ale proto, že dobří lidé mlčeli.“

-Martin Luther King-

5

minut rozhoduje o životě

maximální dojezdová doba sanitek se zvýšila
z 15 na 20 minut

ProAlt varuje:

**Tato vláda
může zabíjet**

ZA PRÁVA MIGRANTŮ A MIGRANTEK

VÍTĚZSLAV LAMAC

Při příležitosti Mezinárodního dne za práva migrantů probíhaly i v Česku veřejné diskuze a happeningy. Přinášíme informace o aktuálním stavu legislativy zohledňující práva pracujících migrantů a stručně mapujeme jejich postavení v evropských zemích.

Týden za práva migrantů a migrantek, který probíhal od 12. do 19. prosince 2012 v Praze, Brně a Pardubicích, pořádalo Konsorcium nevládních organizací, které sdružuje 11 členských organizací pracujících s migranty v ČR.¹ Smyslem Týdne bylo narušit obvyklé stereotypní rasistické představy o migračních, kteří „Čechům berou práci“, „využívají náš sociální systém“ a podobně. V rámci akcí se zúčastnění i kolemjdoucí dozvěděli řadu informací, které by se z mainstreamových médií nikdy nedozvěděli. Jako příklad uvedme, že v ČR žije kolem sta tisíc migrantů odkázaných na nevyhovující komerční zdravotní pojištění, negarantující přístup k potřebné zdravotní péči.

MEZINÁRODNÍ ÚMLUVA O MIGRANTECH

Mezinárodní den migrantů byl vyhlášen 4. prosince 2000 Valným shromážděním OSN a byl stanoven na 18. prosinec, kdy přijalo Valné shromáždění v roce 1990 Mezinárodní dohodu o ochraně práv všech pracovních migrantů a členů jejich rodin (ICRMW).

Úmluva vychází především z principů Konvence ILO (International Labour Organization) číslo 97 a 143, z Úmluvy o právním postavení uprchlíků, Všeobecné deklarace lidských práv, Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen či z Úmluvy o právech dítěte. Na základě těchto instrumentů se snaží vyzdvihnout nutnost poskytnutí základních práv pracovním migrantům, která mají v zásadě zaručená už obecně uznávanými lidskoprávními dokumenty.²

Úmluva definuje migrujícího pracovníka jako osobu zapojenou do výdělečné aktivity ve státě, jehož není příslušníkem. Nevztahuje se však pouze na legální pracovníky, ale snaží se poskytnout ochranu i těm, kteří v zemi pracují či pobývají nelegálně. Úmluva zahrnuje ochranu proti otroctví a nucené práci, proti konfiskaci a zničení dokumentů a prosazuje rovné zacházení s migrujícími pracovníky. Zároveň podporuje legální migraci a přiznává legálním migrantům další práva.

Úmluva tedy neprosazuje v zásadě žádná nová práva, ke kterým by neměli přístup běžní občané demokratických zemí. Přiznává však tato práva všem migrujícím pra-

covníkům, a to bez ohledu na jejich právní status. [3]

HISTORIE

Záměr vytvořit Mezinárodní smlouvu na ochranu práv všech pracovních migrantů a členů jejich rodin (ICRMW) sahá až do 70. let. Jeho konkrétní podoba byla vypracována v 80. letech a v 90. letech byla zahájena její ratifikace. V platnost však tato smlouva vstoupila teprve 1. července 2003 poté, co smlouvu schválil El Salvador, Guatemala a Mali. Roku 2007 ji ratifikovala také Argentina a Albánie. Přestože byla tato úmluva oficiálně označena za jednu ze sedmi základních mezinárodních dohod o lidských právech, ratifikovalo ji zatím jen 37 zemí.³

▲ Týden za práva migrantů a migrantek v Praze

Mezi zeměmi, jež tuto dohodu přijaly, jsou především země severní Afriky a Jižní a Střední Ameriky. Neratifikovala ji však žádná vyspělá západní země. Kdyby se přitom podařilo tuto smlouvu prosadit na evropské úrovni, byla by velká šance, že by se prosadila i globálně. Nejen proto, že Evropa patří k nejdůležitějším regionům hostícím imigranty, ale také díky její silné vyjednávací pozici v mezinárodních vztazích.

SITUACE V EVROPE

Po druhé světové válce došlo v Evropě k velké konjunktuře, díky které silně narůstala poptávka po pracovní síle. Vyspělé země tehdy začaly rekrutovat zahraniční dělníky, aby uspokojily potřeby rozvíjející se ekonomiky. Bývalé koloniální mocnosti pak zpravidla přijímaly dělníky ze svých bývalých kolonií.⁴

K největšímu rozvoji docházelo především

v Německu, Francii a Velké Británii. Německo rekrutovalo dělníky z Turecka, ale přicházelo sem i mnoho imigrantů z Itálie, Jugoslávie a odjinud. Francie najímala dělníky z Alžírsko, Tuniska, Maroka, ale mnoho imigrantů přicházelo také ze Španělska. Do Velké Británie přicházeli lidé především z Indie a z Irsku.

Poválečná konjunktura trvala celých 30 let. S nástupem ekonomické krize v 70. letech začaly evropské země imigrační proces stále přísněji regulovat. Zhruba od 90. let se začal zvyšovat počet migrantů z Afriky a jiných rozvojových zemí mířící do Evropy. Tradiční emigrantské země, jakými byly například Itálie, Španělsko či Irsko, se staly pro řadu migrantů opět zeměmi cílovými.

Podle statistik UNESCO dnes žije na světě zhruba 200 milionů migrantů, což představuje asi 3 % veškeré světové populace. Počet imigrantů se přitom zvyšuje tempem asi 2,5 % ročně. Nejvíce imigrantů žije v Severní Americe, v západní Evropě, Austrálii a na Středním východě. V Evropské unii žije zhruba 20 milionů imigrantů, z nichž Evropané tvoří 8 milionů.⁵

FRANCIE

Od ekonomické krize v 70. letech se na imigraci začalo nahlížet jako na problém, jenž musí být silně regulován. V následujících desetiletích se počet migrantů střídavě snižoval a zvyšoval. S rostoucí nezaměstnaností a příjmovou polarizací však zároveň stoupala obliba extrémně pravicových sil. Především na počátku 90. let byla uzákoněna celá řada protiimigrantských zákonů. Francie stále zůstává velmi významnou cílovou zemí imigrantů v rámci Evropy, rychle však narůstá počet ilegálních imigrantů.

Ve Francii převládá názorový proud, jenž zdůrazňuje národní jednotu a potřebu asimilace a odmítá uznávat skupinová a kulturní práva. Na druhou stranu je zde však i mnoho aktivních občanských iniciativ, nevládních organizací, odborů a politických stran, jež vedou relativně úspěšnou kampaň za lepší postavení imigrantů.

Výsledkem je, že Francie přijala všechny hlavní mezinárodní smlouvy o lidských právech s jedinou výjimkou. A tou je právě ICRMW. Mimo to byla ve Francii přijata Evropská úmluva o právním postavení migrujících

¹ Informace o těchto i jiných akcích lze sledovat na webu: www.konsorcium-nno.cz

² Úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin. Dostupné na stránkách www.migraceonline.cz

³ The Migrant Workers Convention in Europe. Paris: UNESCO, 2007.

⁴ Harman, Chris. *Zombie Capitalism*. London: Bookmarks Publications, 2009.

⁵ World Federation of Trade Unions. *International Migrants Day 18 December: STOP the exploitation of migrants*. 2007 Dostupné na: www.wftucentral.org

pracovníků (ECMW) a dohoda Mezinárodní organizace práce (ILO) č. 97 o právech legálních pracovních migrantů. Podepsala, ale neratifikovala také dohodu č. 143 (ILO), týkající se práce ve špatných podmínkách a prosazující rovné pracovní příležitosti pro migranty a domácí obyvatelstvo.

NĚMECKO

Německo je jednou z nevýznamnějších cílových zemí pro imigranty, a to hlavně ze zemí EU. Přibližně 1 milion imigrantů zde žije ilegálně. V Německu je pracovní trh tradičně silně regulován a velká pozornost je věnována problému ilegální migrace. Od sjednocení Německa výrazně vzrostla nezaměstnanost a většinová společnost se na migranty dívá především jako na nepříjemnou konkurenci na trhu práce.

Nepřijetí ICRMW v Německu je plně v souladu s dlouhodobou politikou vlády. Zodpovědnost za regulaci migrace sdílí hned několik ministerstev na federální úrovni, ale do značné míry jsou za ni zodpovědné i jednotlivé spolkové země. Německo nepřijalo dohodu č. 143 (ILO) a neratifikovalo ECMW, čímž se vrátilo před rok 1977. Jedinou dohodou, kterou Německo přijalo, je dohoda č. 97 (ILO), jež se však týká jen legálních imigrantů.

ITÁLIE

Itálie ratifikovala jak dohodu č. 97 (ILO), tak dohodu č. 143 (ILO) a dohodu ECMW. Odmítnutí úmluvy ICRMW bylo o to větším překvapením, že se zástupci Itálie na její přípravě významně podíleli. Příčina tohoto obratu je celkem zřejmá. Itálie byla tradičně zemí, z níž lidé ve velkém emigrovali. Přijaté dohody měli tudíž chránit italské emigranty v zahraničí, a nikoli imigranty v Itálii.

Od 90. let se však situace rapidně změnila a do Itálie začalo mířit množství migrantů z východní Evropy (hlavně z Polska a Rumunska) a z Afriky (Tunisko, Maroko a další). S tímto fenoménem ztratila italská vláda o legislativu, zlepšující postavení migrantů, zájem.

Životní podmínky migrantů dnes ve skutečnosti patří k nejhorším v Evropě a nesplňují ani minimální standardy, stanovené dohodami UNHCR (Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky). Asi 40 % migrantů žije v opuštěných budovách, 36 % v přelidněných sídlištích, 50 % bez tekoucí vody, 30 % bez elektřiny a 42 % bez základní hygieny. Ilegální imigranti tvoří vysoké procento populace.

NORSKO

Norsko díky své geografické poloze nemělo dříve problémy s neregulovanou imigrací. K významnějšímu přílivu imigrantů došlo až v 90. letech a migrace zde byla silně regulována. K neregulované imigraci začalo docházet až v posledním desetiletí, když Norsko vstoupilo do schengenského prostoru.

Počet ilegálních migrantů je však i nyní relativně malý v porovnání s ostatními evropskými zeměmi. Podobně jako Itálie i Norsko schválilo v minulosti celou řadu dohod na ochranu migrantů. Přijalo šest hlavních dohod o lidských právech a rovněž dohodu č. 97 a č. 143 (ILO) a ECMW. S nárůstem migrace se však i zde začíná snižovat ochota chránit práva imigrantů.

Norsko má jen krátkou zkušenost se zaváděním legislativy na monitorování migrace a nemá ani příliš rozvinuté instituce kontrolující migraci. Norsko prozatím poskytuje migrantům relativně vysokou úroveň ochrany, a to bez ohledu na národnost migrantů.

POLSKO A ŠPANĚLSKO

Z Polska stále odchází více migrantů, než kolik jich přichází tam. Polsko je výjimečné tím, že téma migrace nevzbuzuje příliš velký zájem ani médií, ani politiků. Avšak nejspíš právě proto polský stát nepřijal ani jednu z klíčových dohod ILO, ani dohodu ECMW.

Španělsko prošlo podobnou přeměnou jako Itálie, kdy se ze země, z níž se emigrovalo, stala země hostící imigranty. Tento přechod však byl ještě radikálnější. Španělsko se dnes stalo zemí s největší mírou přistěhovalectví z celé Evropy. Počet ilegálních imigrantů zde přesahuje počet legálních imigrantů.

Stejně jako Itálie a Norsko přijalo i Španělsko dohodu č. 97 a č. 143 (ILO) a ECMW, a to ještě v době, kdy ve Španělsku převažovala emigrace. Na prudce rostoucí počet imigrantů španělská vláda reaguje podobně jako ta italská, konkrétně stále větší mírou regulace přistěhovalectví a omezováním práv imigrantů (včetně práva organizovat se). Touto politikou proslula zejména středopravá strana Partido Popular, která roku 2000 vyhrála volby.

VELKÁ BRITÁNIE

Velká Británie má vůči ekonomickým migrantům velmi otevřenou politiku, jež společně s vysokou poptávkou po pracovní síle vedla k významnému nárůstu migrace, a to především za poslední desetiletí. Stát tu imigraci podporuje, ale současně přibývá i kvóty na dělníky s nízkou kvalifikací. V poslední době začal narůstat i počet ilegálních migrantů, který tu byl dosud poměrně nízký.

Důležitým politickým rozhodnutím bylo otevření pracovního trhu pro migranty ze zemí střední a východní Evropy, jež vstoupily do EU 1. května 2004. Velkou diskusi však vyvolalo to,

že vláda těmto imigrantům odepřela přístup k jakékoli sociální podpoře. Dalším kontroverzním rozhodnutím bylo radikální omezení přístupu na pracovní trh Bulharům a Rumunům, kteří se stali občany EU až 1. ledna 2007.

Obyvatelstvo Británie je ostře názorově rozděleno v otázkách týkajících se ekonomických a sociálních práv imigrantů. Díky velkým aktivitám radikálně levicových stran (včetně naší sesterské organizace SWP), neziskových organizací a občanských iniciativ je společnost o těžkém údělu imigrantů relativně dobře informována. Velký ohlas a vlnu solidarity k zahraničním dělníkům vzbudila např. tragédie v zálivu Morecambe v roce 2004, během níž se utopilo 21 ilegálních čínských imigrantů (ti zde pracovali jako sběrači mušlí). Tento ohlas vedl až ke schválení zákona, který reguluje činnost pracovních agentur zprostředkovávající práci v zemědělství, při sběru mušlí a také v balírnách. Tento zákon je průlomový v tom, že se vztahuje i na postavení ilegálních dělníků. Do té doby Británie chránila výhradně lidská práva legálních migrantů.

VYHLÍDKY

Jak se doslovně uvádí v publikaci UNESCO, „úspěšnost prosazování legislativy na ochranu práv migrantů silně závisí na aktivitě občanské společnosti“. Nejlépe se migrantům daří tam, kde neziskové organizace, odbory, politické strany a různí aktivisté pořádají konference a petiční akce, rozdávají letáky a dělají kampaně.

Díky těmto aktivitám se ve společnosti zvyšuje informovanost a povědomí o této problematice, vzniká tlak na politiku, aby přijali opatření na zlepšení postavení migrantů. V zemích, kde je občanská společnost v tomto směru aktivní, jsou vyhlídky na prosazení této dohody podstatně větší než tam, kde k těmto aktivitám nedochází.

K zemím s neaktivnější občanskou společností patří Británie a Francie, kde se za prosazení dohody ICRMW zasazují i významné politické strany. O ratifikaci této dohody usilují v obou zemích také zelení. V Itálii a ve Španělsku usiluje o ICRMW především radikální levice. Na druhou stranu v zemích jako je Německo, Polsko a Norsko téměř žádné občanské aktivity ve prospěch zavedení ICRMW neexistují a vyhlídky na její schválení jsou zde proto malé.

Totéž lze dnes říci také o Česku. Aby se to změnilo, je nutné posilovat občanskou aktivitu v tomto směru a šířit o těchto tématech informace. Právě proto mají akce jako Týden za práva migrantů a migrantek velký význam.

✉ vitezslav.lamac@socsol.cz

Reportáž z Týdne za práva migrantů a migrantek společně s dalšími fotkami je na webu Socialistické Solidarity.

S PREDSEDOM ŠKOLSKÝCH ODBOROV O PRVOM ŠTRAJKU SLOVENSKÝCH UČITEĽOV

Koncom minulého roka prebehol na Slovensku štrajk za navýšenie prostriedkov vyčleňovaných na vzdelávanie a vedu. O priebehu štrajku sme informovali v predchádzajúcom čísle. Tentoraz prinášame dva tematické rozhovory, ktoré vznikli počas bratislavského decembrového mítingu na podporu učiteľov. Ako prvý odpovedal predseda Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy Pavel Ondek.

Kedy a prečo ste začali od vlády požadovať navýšenie tak normatívu, ako i ďalších položiek, ktoré súvisia s financovaním školstva?

Nové vedenie nášho zväzu bolo zvolené v novembri 2011. Tomu predchádzal protest viac ako 10 000 pedagogických, odborných a nepedagogických zamestnancov pred Úradom vlády 13. septembra. Nové vedenie zväzu zmapovalo situáciu a keďže sa schyľovalo k voľbám, oslovili sme všetky politické strany, aby nám predložili svoj program. My sme tieto programy porovnávali, ani jedna strana nepovedala, že nechce školstvu pomôcť. Medzi nimi to bola aj strana Smer, ktorá nakoniec voľby vyhrala. Keď sa dostala k moci, tak sme navrhli zmeny do programového vyhlásenia vlády. Vedeli sme už z určitých hodnotení od OECD ako to vlastne v slovenskom školstve vyzerá.

Prvá požiadavka bola tá, aby sa vláda vážne zaoberala tým, že je potrebné navýšiť príjem z HDP do školstva, keďže na Slovensku sa v tom čase pohyboval okolo 4,7 % vrátane štrukturálnych fondov a originálnych kompetencií, čo sú kompetencie, ktoré idú cez mestá a obce, a sú z toho platení zamestnanci školstva. Ale pokiaľ by sme odobrili tieto štrukturálne fondy a originálne kompetencie, tak to vychádza na nejakých 3,2 % – ide o kompetencie prenesené, čiže priame financovanie stredných a základných škôl cez ministerstvo financií a ministerstvo školstva. Tu sme vystavili určitý obraz toho, ako by to malo vyzeráť. Žiadali sme vládu a dodnes ju žiadame, aby v každom roku dala do školstva minimálne 0,3 % prídeltu z HDP navyše, čo podľa našich prepočtov znamená viac ako 300 miliónov eur. Tieto finančné prostriedky by mali byť použité hlavne na skvalitnenie výučby, skvalitnenie tried, materiálne zabezpečenie, technické zabezpečenie škôl, vedu a výskum. Keďže sú platy veľmi nízke – priemerný plat pedagogického zamestnanca sa pohybuje okolo 760 eur – je treba zmeniť aj tie. Tu vznikla požiadavka z vnútra rady zväzu, aby bol nárast plátov v regionálnom školstve v priebehu volebného obdobia tejto vlády, to znamená do roku 2016, o 20 až 60 % na základe priemerného platu v národnom hospodárstve. Pokiaľ by som hovoril o číslach,

tak aby to bolo 960 až 1200 eur. Na vysokých školách, tam sme žiadali dvojnásobok. Priemerný plat na vysokých školách je okolo 1100 eur, čiže dvojnásobok by mal byť okolo 2200 eur.

Najhoršie sú na tom nepedagogickí zamestnanci, ktorí sú tiež našimi členmi a majú tiež tabuľkové platy, ale tie sa pohybujú v priemere okolo 400 eur. Čo je však paradox, sú platení na základe tarifnej tabuľky, kde platové tarify začínajú sumou 264 eur a u nás je minimálna mzda 317 eur. Táto tabuľka by sa mala zmeniť tak, aby začínala minimálnou mzdou.

Tretou požiadavkou, ktorú sme dávali do programového vyhlásenia vlády, je legislatívna zmena v školstve. Myslíme si, že zákon o pedagogických odborných zamestnancoch by sa mohol stať určitou ústavou, štatútom pedagogického odborného zamestnanca.

V ktorú chvíľu a prečo ste sa rozhodli pre štrajk?

Bol to podnet zdola a stalo sa to pred prázdninami a po voľbách, kedy vláda do programového vyhlásenia neprijala naše požiadavky. Prijala iba obligatórnu vetu, že školstvo je prioritou a chce riešiť určitým systémom školstvo. Jeden problém bol, že sa tam naše požiadavky neobjavili. Druhý problém vznikol, keď ministerstvo financií predložilo štátny rozpočet a my sme zistili, že školstvo je v mínusových hodnotách čo sa týka prídeltu z HDP. Bola zvolaná rada zväzu, ktorá to posúdila a keďže sme neuspeli v jednaniach, tak 27. augusta, kedy končili prázdniny, vyhlásila jednodňový výstražný štrajk na 13. septembra 2012. Rok predtým bolo to spomínané protestné zhromaždenie.

Mali pokračovať jednania. Tie jednania pokračovali aj za zatvorenými dverami a boli jednania takého charakteru, že sme úspešní neboli. Takže nakoniec zase zasadla rada zväzu, ktorá rozhodla o neobmedzenom štrajku, ktorý začal 26. novembra 2012. Ten bol po troch dňoch prerušený. Dôvod bol jednoznačný: začal nám klesať počet štrajkujúcich a nemohli sme si dovoliť, aby štrajk išiel do útlmu. Dnes vieme, že túto situáciu by sme riešili už inak. O tom rozhodoval štrajkový výbor, ktorý je zároveň predsedom zväzu. Pristúpili by sme zrejme na

určitý systém postupu týchto protestov vo forme štrajku tak, aby to bolo etapovité. Toho sa ujali kolegovia odborári z našich základných organizácií, ktoré pôsobia hlavne na gymnáziách v Bratislave a tento štrajk začal etapovite pokračovať ďalej. My sme tento štrajk podporili, ale na druhej strane nám ľudia majú dosť hlboko do vrečka, hlavne u nepedagogických zamestnancov. Pokiaľ sú dvaja manželia, ktorí učia na škole, tak tiež idú Vianoce a nemohli si dovoliť štrajkovať dlhšie. Päťdňový štrajk, to je jedna štvrtina platu dole.

Ako by ste zhodnotil reakciu verejnosti na váš štrajk a na vaše požiadavky?

Tak tá podpora tu je – niektoré agentúry uvádzali, že sme mali podporu až viac ako 60 %. A to už je čo povedať. Takže tu bolo nastavené zrkadlo aj samotnej vláde. Tým nechcem povedať, že len táto vláda, ktorá je vo funkcii 8 – 9 mesiacov, je na vine, ale je to vizitka aj predchádzajúcich vlád, ktoré si stále dávali do vienka, že školstvo je prioritou, ale neurobili takmer nič.

Myslíte si, že ste tým pádom pomohli troška zmeniť kultúru štrajku a vnímanie štrajkových aktivít na Slovensku?

Slovensko v novodobej histórii nemá skúsenosti so štrajkom a školstvo takmer vôbec. Toto bola prvotina, ktorá určite vstúpi histórie, vďaka tomu, čo sme vlastne urobili tým, že tento štrajk bol. Odrazu sme boli v politike a hovorilo sa o školstve. Hovorili o tom renomovaní ľudia, ktorí pôsobia na najvyšších úrovniach v akademickej obci, alebo iní odborníci, ktorí pôsobia v Slovenskej akadémii vied, ktorá sa zaoberá ekonomickými záležitosťami. Už len toto je úspech, že sme rozbúrili celoslovenskú diskusiu.

Čo ako zväz plánujete v budúcich týždňoch a mesiacoch? Ako chcete presadiť svoje požiadavky?

Nechceme traumatizovať spoločnosť protestmi v rámci Vianoc. Vedenie zväzu a hlavne štrajkový výbor sa stretne po ôsmom januári. Vtedy budeme zase analyzovať situáciu, ktorá je. Predpokladáme, že dovedy by sme už mali mať aj ponuku na jednanie nielen na ministerstve školstva.¹

¹ Minister financií medzičasom vyhlásil, že čas na predloženie ponuky na jednanie má až do 31. marca.

ŠTRAJKUJÚCI UČITEĽ: PROSTRIEDKY NA VZDELÁVANIE SÚ

Okrem predsedu školských odborov sme vyspovedali jedného z iniciátorov takzvaného štafetového štrajku – učiteľa dejepisu a nemčiny Branislava Kočána. Spoločne so svojimi kolegami z bratislavského Gymnázia Ladislava Sáru sa rozhodol pokračovať v protestnej aktivite aj potom, čo oficiálne odborové štruktúry štrajk ukončili.

Mohol by si nám zrekapitulovať situáciu za posledný rok, ktorý začal ešte za predchádzajúcej vlády zberom podpisov pod petíciu za navýšenie prostriedkov do vzdelávania?

Problémy v školstve sa odsúvali z vlády na vládu 20 rokov a nespokojnosť postupne rástla. Odbory viac-menej nič nerobili, až sa prebudil jeden učiteľ z Levíc, pán Sebelédi, ktorý naformuloval štyri jasné požiadavky. Týkali sa plátov učiteľov a objemu financií, ktoré sa nalievajú do školstva, porovnania slovenského školstva s európskym školstvom a európskymi učiteľmi, a tiež slovenského špecifika, čo je kreditový systém na príplatky pre učiteľov. Spustil petíciu ako jeden nespokojný nahneváný učiteľ a pod tú petíciu sa mu zrazu podpísalo 56 000 ľudí. To prebudilo odbory a tie zorganizovali minulý rok na jeseň veľké protestné zhromaždenie. Zároveň si osvojili základné požiadavky tejto petície.

Lenže potom prišli problémy s tým, že vláda bude odstupovať. Ten čas, ktorý sme mali využiť práve na pritlačenie na vládu a politické strany pred voľbami, sa odbory rozhodli z nepochopiteľných dôvodov v ďalších nátlakových akciách nepokračovať. To vyvolalo veľkú vlnu nespokojnosti v radoch odborového zväzu. Jednak vznikli nezávislé, ako keby nové odbory – Nové školské odbory – a jednak, ako napríklad naša škola, sme si založili vlastnú odborovú organizáciu.

Prebehol rok, prišla nová vláda, odbory a vláda vyjednávali o svojich podmienkach a požiadavkách. K ničomu sa nedospelo, preto Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku vyhlásil na 13. septembra varovný ostrý štrajk. Lenže ten nebol organizovaný celkom dobre, priniesol viacero otáznikov ako výkričníkov. Nekonal sa protestné zhromaždenia, nekonal sa pochody. Znova z tlaku členskej základne odborový zväz vyhlásil na 26. novembra neobmedzený ostrý štrajk. Lenže zo samotných úst niektorých predstaviteľov odborov unikli také informácie, že učiteľia aj tak nevydržia dlhšie ako tri dni.

Volám to slovenská Hlava XXII. Slovenský učiteľ si nemôže dovoliť štrajkovať, lebo si to nemôže dovoliť finančne. Prísť za týždeň o štvrtinu platu... je predsa pre neho neprijateľné.

Po prerušení štrajku sme sa na porade na našej škole rozhodli, že ako nezávislá odborová organizácia pokračujeme v štrajku ďalej. So zástupcami ďalších škôl sme sa rozhodli pokračovať v štrajku štafetovým spôsobom a organizovať v poobedňajších hodinách koncerty, mítingy, happeningy.

Po troch týždňoch môžem povedať, že do štafetového štrajku sa postupne zapojilo 35 škôl, a to aj z Banskej Bystrice, z Púchova, z Trenčína, z Myjavy. Hlavná myšlienka spočíva v tom, že keďže si nemôžeme všetci naraz dovoliť ostrý štrajk, tak štrajkujú jedni s podporou ostatných, normálne prebieha vyučovací proces. Druhá myšlienka je tá, že pokiaľ beží štafetový štrajk, pokiaľ čo len jedna škola zostane zavretá, pokiaľ čo len jedna trieda zostane prázdna, znamená to, že vláda nevláda svoju úlohu pri riadení spoločnosti.

Ako si ty osobne pociťoval podporu verejnosti v priebehu štrajku?

Myslím, že podpora ide zo všetkých strán. Pretože každý má niekde dieťa, ktoré chodí do školy, každý má v rodine, či bližšej, alebo vzdialenejšej, učiteľa. Napríklad na našej škole rodičia napísali otvorený list všetkým ústavným činiteľom, aby sa okamžite začali zaoberať situáciou v školstve a vyjadrili nám plnú podporu. Na naše mítingy prišli tisíce žiakov, aby nám vyjadrili podporu.

Myslíš si, že štrajk učiteľov, prispieva k zmene kultúry štrajku na Slovensku?

Nás spoiatku viedlo len obyčajné rozhorčenie nad tým, čo sa deje. Potom sme si uvedomili, čo všetko môžeme spraviť a akými formami môžeme protestovať. Začali sme ako jedna škola, potom sa pridalo 11, potom 17 – v podstate žalostne málo. Uvedomili sme si však, v čom je naša sila: naša sila je v tom, že sme tvoriví a iniciatívni. A prebehlo niekoľko pekných akcií, napríklad pochovávanie kriedy v truhličke pred Úradom vlády, vianočný stromček pred Úradom vlády s prázdnyimi darčekom či kalkulačky a učebnice matematiky pre 6. ročník, ktoré sme odovzdali ministrovi financií.

Mohol by si nám povedať, ako sa vyvíjal postoj vlády, koľko teda učiteľom pridať?

Vláda navrhovala päť, my sme chceli desať. Po týždni a pol štrajku vláda pove-

dala, že dá sedem a pol. Lenže to bolo znova päť do takzvaných tarifných tabuliek, ktoré určuje zákon a dva a pol mali dať zriaďovatelia, teda obce a vyššie územné celky. Lenže obce povedali: „My na to peniaze nemáme! Odkiaľ by sme ich zobrali?“ Tak sa to znova vrátilo na päť. Štrajk pokračoval, protesty pokračovali, tak vláda veľmi autoritatívnym spôsobom vystúpila minulý štvrtok a povedala: „Dáme päť a bodka.“ Na druhý deň musel minister financií korigovať toto tvrdé vyhlásenie a povedal, že vlastne to nie je päť – keď sa to lepšie spočíta, tak to je 11,2 %!

Celé to bolo len kvôli tomu, že deň predtým predniesol zástupca OECD správu o Slovensku v roku 2012. Zhodnotil, že slovenské školstvo zaostáva za priemerom EÚ a OECD, hlavným dôvodom je to, že slovenskí učiteľia sú podhodnotení. Učiteľ zarába 44 % z priemeru vysokoškolsky vzdelaných ľudí na Slovensku. Aby sa napravil tento stav, OECD odporúča na budúci rok zvýšiť plat učiteľov o 50 %. Na druhý deň preto účelovo vystúpil minister financií.

Ako ty a tvoji kolegovia čelíte námietkam typu „vydierate štát, nemáme na to peniaze“?

Oni hovoria, že my nechápeme. Ale my dobre chápeme. Čítam každý deň noviny. Na jednej strane vidím: diera v štátnom rozpočte, slabý výber daní, hroziaca kríza, zlé makroekonomické výsledky. Ale na druhej strane čítam: rozkrádanie, plytvanie, manipulované tendre. Je to otázka rozumnej vlády, respektíve toho, čo by vláda mala spraviť, a to je poriadok vo verejných financiách. Tie prostriedky sú, len ich treba vedieť akumulovať, treba ich vedieť nájsť. Slovensko bude na budúci rok jedna z mála krajín, ktoré budú prosperovať. A hovoriť, že tu nie sú prostriedky? V štáte, ktorý rastie?

Ďalší slovenský paradox je, že sme nielen na chvoste v rôznych ukazovateľoch čo sa týka školstva, ale sme aj krajina, ktorá má najnižší výber prostriedkov do štátneho rozpočtu. U nás sa stále vyberá strašne málo daní a potom sa nemôže nič prerozdeľovať.

Redakčne krátené. Úplné verzie rozhovorov vyjdú na webe Socialistickej Solidarity. Rozhovory viedli Lukáš Likavčan a Lukáš Matoška.

✉ lukas.matoska@socsol.cz

ODBORY VE SVĚTĚ

Pracující z různých koutů světa čelí útlaku a vykořisťování. Řada z nich si to však nenechává líbit a staví se na odpor. Důvody jejich boje se různí, stejně jako podmínky, v nichž se ocitají. Spojuje je však snaha zachovat si lidskou důstojnost a odpovídající životní podmínky. Překládáme zde pouhý výběr z obrovského množství odborářských kampaní, které v současné době ve světě probíhají.

Kampaň zaměstnanců obří nadnárodní korporace **Walmart** za zlepšení pracovních podmínek a zvýšení platu, o které jsme informovali již v prosincovém čísle, pokračuje. K celé řadě protestních akcí patří například blokáda několika amerických přístavů, kdy skupiny desítek až stovek aktivistů brání vykládce zboží, mířícího z továren v jižní Asii do prodejen Walmartu. Značná část tohoto zboží byla vyrobena v Bangladéši, v továrnách, které podle slov těchto aktivistů nesplňují prakticky žádná bezpečnostní pravidla. O tom, že svá tvrzení nepřehánějí, svědčí například nedávná tragédie v továrně ve městě Savar, kde při požáru zahynulo nejméně 112 dělníků a dělnic, vyrábějících zboží mimo jiné právě pro Walmart (více o tomto požáru a jeho souvislostech viz v článku Barbory Čapínské v prosincovém čísle Solidarity).

K již zmíněným důvodům protestů proti této společnosti přibyl na konci roku 2012 další – údajné korupční praktiky, prostřednictvím kterých Walmart například získává stavební povolení pro nové supermarkety v oblastech, kde by podle městských územních plánů stát neměly. Příkladem může být ku příkladu supermarket postavený v **mexickém** městě Teotihuacán, v těsné blízkosti dva tisíce let starých pyramid, na místě, které je řadou místních obyvatel považováno za posvátné. Jedním z častých hesel

aktivistů, účastnících se kampaní proti počínání společnosti Walmart, je „Stand up, live better“ (Povstaň, žij lépe), parafrázující motto Walmartu

▲ Demonstrace zaměstnanců Walmartu

„Save money, live better“ (Ušetři, žij lépe).

Otřesné pracovní podmínky nemají pouze dělníci v Bangladéši. Například v **Malajsii**, která patří mezi země s největším počtem zahraničních dělníků na světě, zahynulo v roce 2011 nejméně tisíc lidí právě na následky špatných pracovních podmínek, ať už byla bezprostřední příčinou úmrtí pracovní nehoda, choroba způsobená špatnými hygienickými podmínkami na pracovišti či sebevražda, jejíž příčiny lze hledat v trvalém stresu.

Nepřetržitá sedmnáctidenní stávka **izraelských** zdravotních sester a bratrů skončila, když ministerstvo přistoupilo na jejich požadavky a odsouhlasilo zvýšení platů v průměru o 14 % v průběhu příštích čtyř let. Zdravotní sestry a bratři omezili práci na všech odděleních izraelských státních nemocnic, s výjimkou akutních případů. Zdravotnická zařízení tak byla po celou dobu stávky obsazena personálem v rozsahu tzv. „šabatové kapacity“.

Naopak bez viditelného úspěchu je zatím čtyřadvacetihodinová stávka **londýnských** strojvůdců metra, která proběhla během vánočních svátků. Strojvůdci touto již třetí stávkou v pořadí požadovali navýšení platů za práci během státních svátků. Ze strany zaměstnavatele se však zatím setkali pouze s neústupností a ignorací. Mluvčí dopravních podniků prohlásil, že „tato skandální akce odborů je pokusem vztít si Londýňany jako rukojmí a představuje naprostou neúctu k našim zákazníkům“. Kvůli neochotě vedení dopravního podniku s odboráři vyjednat plánují strojvůdci další stávky během dvou posledních pátků v lednu.

Z různých zahraničních zdrojů vybral a uspořádal
Štěpán Lohr.

✉ stepan.lohr@socsol.cz

VÝZVA VLÁDĚ ČR: NESCHVALUJTE IZRAELSKOU OKUPACI PALESTINY!

Operace Lité olovo v pásnu Gazy oficiálně skončila 18. ledna před čtyřmi lety. Také při této příležitosti uveřejňujeme následující výzvu.

Navzdory nedávným vyjádřením několika evropských vlád, kritizujícím záměr Izraele pokračovat ve výstavbě osad na okupovaném palestinském území, je Evropská unie významným obchodním partnerem Izraele. Tyto bohaté obchodní vztahy se mají navíc v budoucnu ještě rozvíjet, a to díky nedávno podepsané asociační dohodě.

Přestože tato smlouva obsahuje i pasáž, říkájící, že „vztahy mezi stranami, jakož i samotná ustanovení smlouvy jsou

založena na respektu k lidským právům a demokratickým principům“ a toto „představuje významný prvek smlouvy“, tvůrci této dohody dělají, jako by Izrael žádné území vojensky neokupoval, nestavěl nelegální osady, neomezoval svobodu pohybu desítek lidí ani nestavěl segregační zeď.

Pokud toto pokrytectví evropských vlád a europoslanců neschvalujete, oslovte českého premiéra, ministra zahraničí a zástupce v Evropském parlamentu a sdělte jim, že nadešel čas konat: je třeba

pozastavit obchodní smlouvy mezi Izraelem a EU, jakož i ukončit obchodování s firmami působícími v nelegálních osadách na Západním břehu Jordánu, a to do té doby, než bude Izrael plně respektovat své závazky vůči mezinárodnímu právu. Vyzvěte své zástupce, ať konají k dosažení spravedlnosti hned teď. Informace o tom, jak se k této výzvě připojit, naleznete na webových stránkách.

www.palsolidarity.org/timeforjustice

EGYPT PO REFERENDE O ÚSTAVE: BOJ POKRAČUJE

Egyptský prezident Muhammad Mursí zvíťazil v decembrovom referende o kontroverznej novej ústave. Napriek tomu však stojí na neistej pôde. Musí čeliť kríze, ako aj rastúcemu odporu obyvateľstva.

REFERENDUM

Egyptskí voliči v decembrovom referende vyjadrili súhlas s novou ústavou prezidenta Muhammada Mursího z Moslimského bratstva. Súhlasne hlasovalo 64 percent voličov, a 26. decembra ústavu prezident Mursí podpísal. Výsledok referenda však nie je znakom, že sa Mursí teší masovej podpore. Účasť dosiahla iba 33 percent, čo je oveľa menej, ako v posledných prezidentských voľbách, v ktorých sa Mursí dostal do kresla. V 20 miliónovom hlavnom meste Káhira väčšina hlasovala proti, rovnako ako v guvernoráte Gharbija, v ktorom leží priemyselné mesto Mahalla s veľkou robotníckou populáciou. Za ústavu sa postavili najmä voliči vo vidieckych oblastiach.

Referendu predchádzali niekoľkotýždňové masové protesty naprieč krajinou. Stotisíce demonštrantov obliehali prezidentský palác a okupovali námestie Tahrír v Káhire. Na uliciach boli rozložené stany a barikády, niektorí demonštranti strávili na námestí týždne. Steny prezidentského paláca pokryli graffiti, a prezident bol nútený kvôli demonštrantom vchádzať zadným vchodom.

Pod tlakom ľudových protestov a štrajkov už Mursí musel stiahnuť nariadenie, ktoré mu priznávalo výnimočné právomoci, išlo však len o čiastočné víťazstvo. Referendum sa uskutočnilo aj napriek demonštráciám a početným výhradám k jeho priebehu.

Hlasovanie muselo byť rozdelené do dvoch dní, pretože väčšina sudcov v krajine naňho odmietla dozerať. Objavili sa obvinenia z manipulácie hlasov, mnohí sa sťažovali, že kvôli nedostatočnému označovaniu voličov bolo možné voľiť dvakrát. Tisícky voličov neúspešne žiadali členov volebných komisií, aby si identifikovali, čo viedlo k pochybnostiam o tom, či boli voľby pod dostatočným dohľadom. Ďalší tvrdili, že rozdelenie hlasovania do dvoch dní mohlo ovplyvniť výsledky druhého kola, keďže výsledky prvého boli vyhlásené pred jeho začatím. Napriek tomu, že tieto sťažnosti neboli vypočuté, pred revolúciou si ťažko bolo možné vôbec predstaviť, že by ich voliči vzniesli. Ukázali, že Arabská jar dodala Egyptanom odvahu postaviť sa autorite.

ARABSKÁ JAR A ĎALEJ

Na začiatku roku 2011 Egyptania zvrhli režim prezidenta Husního Mubaraka, ktorý bol pod tlakom masových demonštrácií nútený resignovať. Protestov sa zúčastňovali aj sympatizanti Moslimského bratstva, ktoré sa hlási k princípom Islamu a má v Egypte veľkú podporu. Jeho prezidentský kandidát Muhammad Mursí zvíťazil v následných prezidentských voľbách. Mursí sa preto často označuje za pokračovateľa revolúcie, jeho ústava však revolučná nie je. Naopak, jej cieľom je stabilizovať súčasný režim.

Nezávislí odboroví aktivisti počas predvolebnej kampane ľuďom na námestiach a pracoviskách vysvetľovali, že ústava je namierená proti ich záujmom. Pracujúci sa do protestov zapojili skôr individuálne ako kolektívne, a sociálne otázky v protestoch nezískali kľúčovú úlohu. Hnev pracujúcich však stále rastie. Mnohí volili Mursího v nádeji, že zlepši ich životné podmienky, a spájali ho s revolúciou z roku 2011. Mursího však chce upevniť existujúci systém, a na ekonomické problémy nemá inú odpoveď, ako viac neoliberalizmu. Ústava obmedzuje nezávislú odborovú aktivitu a nedostatočne chráni práva pracujúcich a existenciu verejných služieb. Naopak upevňuje súkromné záujmy, rovnako ako záujmy armády, ktorá stojí na Mursího strane. Podľa novej ústavy bude jej rozpočet nezávislý na rozhodnutiach parlamentu.

Spor o ústavu bol často prezentovaný v náboženských súvislostiach, ako spor medzi sekulárnymi silami a Islamistami. Mnohých egyptských moslimov priťahuje Mursího náboženské heslá. V predvolebnej kampani Mursí a Moslimské bratstvo voličom tvrdili, že hlasovať proti ústave znamená hlasovať proti ich náboženstvu. Množstvo moslimov, ktorí sa aktívne zapojili do protestov proti ústave a referendu však dokazuje, že to nie je pravda, a v boji o ústavu v skutočnosti o náboženstvo nejde.

Mursího opozícia zďaleka nie je jednotná, okrem odborárov a aktivistov ju tvoria najmä liberáli, ale aj konzervatívne sily, ktoré sa ju snažia zneužiť na boj za návrat starého režimu. Preto je dôležitá aktivita pracujúcich, ktorú sa snažia mobilizovať aktivisti. V chaose ekonomickej krízy a protestov sa niektorým pracujúcim podarilo

dosiahnuť čiastkové víťazstvá. V polovici novembra štrajkujúci prerušili fungovanie káhirskeho metra, a prinútili tak vedenie pristúpiť na ich požiadavky. Počas posledného týždňa referenda úspešne štrajkovalo za zvýšenie miezd asi 20 000 zamestnancov tabakových tovární. Dôležité je, že mnohí zo štrajkujúcich si začínajú spájať svoje požiadavky s bojom proti novej ústave, ktorá mimo iného obmedzuje ich možnosti organizovania sa.

Napriek úspechu referenda si Mursí teda ani zďaleka nemôže vydýchnuť. Jeho podpora klesá, a musí čeliť opozícií, ku ktorej sa pridávajú stále nové sily. Radikalizujú sa napríklad aj stále väčšie počty kresťanských Koptov, ktorí sa mimo iného boja obmedzenia svojich náboženských slobôd. Na protestoch sa aktívne zúčastňovali aj ženy, ktoré si uvedomujú, že ústava môže znamenať ohrozenie ich práv.

KRAJINA V KRÍZE

Protestmi opozície sa však Mursího problémy nekončia. Vo vedení Moslimského bratstva rastie napätie, viacerí Mursího poradcovia odstúpili, ako aj Mursího zástupca Mahmúd Mekky. Navyše na ekonomiku bolestivo dopadajú dôsledky globálnej krízy. Egyptská libra padla na najnižšiu úroveň za posledných osem rokov, a krajinu ohrozuje vysoká inflácia.

Niektorí chudobní a pracujúci stále dúfajú, že nový režim im zlepši život, Mursí však sľubuje iba škrtý a zdražovanie. Medzinárodný menový fond tlačí na to, aby znova pristúpil k zvyšovaniu cien základných tovarov, ktoré odložil, aby si získal väčšiu podporu v referende. Kvôli vážnym ekonomickým problémom, v ktorých sa krajina nachádza, však Mursí pomoc od MMF potrebuje, škrtý a zdražovanie teda budú takmer s istotou nasledovať.

Mursí a jeho režim sú pod veľkým tlakom. Ekonomické reformy povedú k nárastu hnevu a sociálnych nepokojov. Protesty, ktoré boli doteraz najmä politické, majú šancu rozširovať sa a prerásť do širšej sociálnej revolty. Ani prijatie ústavy tento proces nezastaví.

Na základe článkov z Socialist Worker preložila a sestavila Megy Korábová.

✉ megy.korabova@socsol.cz

PANOS GARGANAS: STÁVKY ZA VOLEBNÍ ÚSPĚCH NEVYMĚNÍME

Situace se v Řecku každoročně vyostřuje. Vedle stávek, včetně těch generálních, proběhlo několik celostátních voleb. Politickou pozici si nevzdobyla jen radikálně levicová formace SYRIZA, ale bohužel i neonacisté. O tom jsme mluvili s šéfredaktorem čtrnáctideníku Solidarita pracujících (Ergatiké Allilengyi), který vydává sesterská organizace Socialistické Solidarity v Řecku.

Uplynulý rok byl plný velice důležitých událostí, a to jak pro vás v Řecku, tak mezinárodně. Které tři události považujete za nejdůležitější?

Rok 2012 začal v Řecku skutečně výbušně. V únoru je ochromila vlna bojů v podobě tří generálních stávek v jednom týdnu a masové demonstrace před parlamentem proti vládě „celonárodní koalice“, která tvrdila, že má podporu 82 % voličů. Po následných volbách se udržela u moci, ale počet hlasů pro ni se zmenšil téměř o polovinu. Politická krize, kterou spustila tato únorová exploze, není u konce, a činí tak ekonomickou krizi řeckého kapitalismu naléhavější. To je první důležitý bod roku 2012.

Druhý, myslím, je pokračování revoluce v Egyptě. Mnoho komentátorů ji rychle odepsalo. Nejprve totiž věřili, že Mubaraka prostě nahradí armáda a poté Muslimské bratrstvo změní arabské jaro velmi rychle na arabskou zimu. Ale masy na námětí Tahrír nejprve donutily armádu, aby přijala výsledek voleb, a poté Mursího, aby odvolal svůj drakonický dekret. Revoluce je proces, který zde neskončil.

Jako třetí bod bych si vybral generální stávku napříč jižní Evropou, která proběhla 14. listopadu. Ta ukázala, že pracující v Řecku nejsou sami ve svém odporu proti trojce Evropské komise, Evropské centrální banky

a Mezinárodního měnového fondu. Odpor se šíří a dává naději milionům lidí napříč Evropou.

**Volby v květnu a červnu přinesly vze-
stup SYRIZY, koalice radikální levice, což
bylo doprovázeno hysterií v zahraničních
i českých médiích. Mohl bys popsat, co je**

„ Zrušení dluhu by stačilo na zvrácení všech škrtů. Není ale možné zastavit úsporná opatření a zůstat pod dohledem Evropské centrální banky. Takže říkáme: odmítneme tento dohled, získáme kontrolu nad bankami a pošleme k čertu direktivu EU.

SYRIZA zač, a říct něco o jejím posledním vývoji?

Páteří SYRIZY je Synaspismos, strana, která pochází z eurokomunistického křídla Komunistické strany Řecka (KKE). Vznikla před dvaceti lety a ve volbách měla mnoho let okolo 3 %. Používali model italské komunistické strany, ačkoli ten byl vždy mnohem jasněji reformistický. Během hnutí kolem Evropského sociálního fóra v letech 2002–2003 začali používat radikálnější rétoriku, což přilákalo řadu menších levicových skupin, které pak společně se Synaspismem vytvořili SYRIZU. Během posledních dvou let SYRIZA hodně těžila z kolapsu řecké sociální demo-

kracie¹ a získávala další podporu díky slibu, že zruší memorandum o úsporách, které vyžadovala Trojka výměnou za půjčené peníze.

Právě tento slib byl hystericky omílán řeckou vládnoucí třídou a každou vládou v EU. Tvrdilo se, že odmítnutí memoranda o úsporách by znamenalo vyloučení Řecka z eurozóny a ekonomickou katastrofu mnohem větší, než je ta současná. SYRIZA trvala na tom, že chce, aby Řecko v eurozóně zůstalo, ale zastrašující kampaň pravice a sociální demokracie měla podporu ze strany představitelů eurozóny.

Po volbách se SYRIZA pokusila vysvětlit, jak by mohla vyjednat setrvání v eurozóně a zároveň ukončit úsporná opatření, což znamenalo posun doprava. Například hlavní mluvčí SYRIZY pro ekonomiku říká, že konec memoranda o úsporách nebude jednostranným rozhodnutím, ale proběhne po jednání a že záchrana řeckých bank by se dala nejlépe provést skrze mechanismus „bankovní unie“, jak se o tom mluvilo na summitech EU. Alexis Tsipras, lídr SYRIZY, během své cesty po Latinské Americe vychvaloval vlády Luly v Brazílii a Kirchnerové v Argentíně, a to i přes to, že levice v těchto zemích je k nim více než kritická.

Jako Socialistická strana pracujících (SEK)² nejste součástí SYRIZY, ale ANTARSYE, Fronty řecké antikapitalistické levice. Proč jste se rozhodli účastnit voleb v této formaci? A jak toto rozhodnutí hodnotíte šest měsíců po posledních volbách?

ANTARSYA představuje antikapitalistický program pro řešení krize. Tento program požaduje zrušení dluhu, zespolečenštění bank pod kontrolou zaměstnanců a odchod z eurozóny, Evropské centrální banky a EU. Domníváme se, že je klíčové, aby levice takovéto požadavky vznášela a pomohla tím pracujícím v jejich odporu. Řecký rozpočet splácí miliardy na úrocích a zároveň jsou snižovány mzdy a penze. Zrušení dluhu by stačilo na

1 PASOK – sociální demokracie vládla 22 z 38 let od pádu diktatury v roce 1974. Podepsala původní Memorandum o podmínkách záchranného úvěru Evropské komise, Evropské centrální banky a Mezinárodního měnového fondu v roce 2010.

2 SEK – Socialistická strana pracujících je řeckou sesterskou organizací Socialistické Solidarity (viz www.swp.ie).

zvrácení všech škrtů. Není ale možné zastavit úsporná opatření a zůstat pod dohledem Evropské centrální banky. Takže říkáme: odmítneme tento dohled, získáme kontrolu nad bankami a pošleme k čertu direktivu EU.

Nezávislé působení ANTARSYE je klíčové. Levicoví aktivisté, kteří jsou součástí SYRIZY, nejsou s to zastavit její sklouzávání doprava, protože jsou jim kladena do cesty omezení. Nemohou se chopit iniciaty, která by pomohla boji. Jsou pod neustálým tlakem ze strany umírněnější části uvnitř SYRIZY. Byli napadáni i za to, že představili svůj seznam kandidátů na vedení SYRIZY u příležitosti jejího posledního sjezdu. Proto je aktivita ANTARSYE dnes o to důležitější, že pomáhá hnutí pokračovat v boji tady a teď a nečekat do dalších voleb.

Řecko má dnes pravděpodobně nejvyšší úroveň třídního boje na světě. Generální stávky se počítají na desítky, stávky na stovky a demonstrace na tisíce. Co se změnilo na protestech během těch několika let, co zemi zasáhla krize a později úsporná opatření?

Během tohoto období se staly dvě důležité věci. První je, že celá vrstva bojových aktivistů z pracovišť se učí znovu sebeorganizaci zdola. Mnoho let vedení odborů říkalo svým členům, co mají dělat, kdy a jak. Dnes je odborová byrokracie v krizi a mnoho pracujících se chápe iniciativy, organizuje

stávky, připravuje shromáždění v podnicích, organizuje stávkové hlídky proti stávkokazům a své kontingenty na demonstracích. Tento proces podporujeme a stavíme se na stranu řadových aktivistů na pracovištích v jejich snahách o organizaci zdola. Tímto způsobem je například organizován odpor proti zavírání nemocnic.

Druhým prvkem je proměna názorů ve velké části pracujících třídy. Když lidé zjišťují, jak prohnitý je tento systém, stávají se politizovanějšími a radikálnějšími. Tento proces se projevil v příklonu k levici ve volbách. Někteří lidé říkají, že pracující volili levici, protože jsou unaveni ze stávkování. My říkáme, že se posouvají doleva, protože se učí ze svých zkušeností ze stávkového hnutí. Pokud opustíme stávkové hnutí výměnou za volební urny, radikalizace se může zastavit. **Zatímco SEK a další organizace vedou důležitý zápas s Trojkou, na scéně se objevuje nový nepřítel: neonacisté ze Zlatého úsvitu. Před pár týdny napadli poslance SYRIZY a často organizují nájezdy na imigranty. Jak vážná je tato hrozba?**

Zlatý úsvit je neonacistické uskupení a jejich volební zisk je opravdu vážná věc.

Těžili z politicky konzervativní Nové demokracie (ND). ND se stavěla proti prvnímu memorandu z roku 2010, ale poté provedla otočku o 180 stupňů a vstoupila do vlády, kde podporovala nové memorandum. Aby odrazila lidový hněv, začala ND používat rasistickou kartu, vinila imigranty z „nezákonnosti“, zřídila koncentrační tábory pro imigranty bez dokladů a využívala policii k tomu, aby vytlačila tyto lidi z ulic. Neonacisté viděli, že jejich rasistickou agendu přejala vládní strana, a to je volebně výrazně posílilo.

Nyní se pokoušejí ze svých voličů zorganizovat úderné jednotky proti imigrantom a levici. Na ulicích se však střetávají se značným odporem. Organizace KEERFA (Společně proti rasismu a fašistické hrozbě) ve spolupráci s pákistánskou komunitou žijící v Řecku úspěšně organizovala řadu protidemonstrací v mnoha čtvrtích měst. SEK tuto aktivitu plně podporuje. 19. ledna se v Athénách uskutečnil celostátní demonstrace proti neonacistům.

Rozhovor vedl Jan Májíček.

✉ jan.majicek@socsol.cz

SOLIDÁRNÍ BROŽURY

PALESTINA: Od nové Intifády k operaci Lité olovo (kolektiv autorů)

V říjnu 2000 opakovaně propukl konflikt mezi Palestinci a Izraelem. Komentátoři často uvádějí, že se jedná o etnický konflikt, který trvá již tisíce let. Tyto a další argumenty brožura podrobuje kritice; dále se zde pojednává o operaci Lité olovo a o bezprostřední reakci, kterou vyvolala.

cena 20 Kč

JOHN MOLYNEUX: Skutečná marxistická tradice

Za marxistu byl v posledních 150 letech považován leckdo. Od sociálního demokrata Kautského přes Stalina a jeho aparátčiky až po vůdce národněosvobozeneckých hnutí typu Maa či Castra. Brožura se snaží definovat, jaký typ myšlení můžeme pokládat za rozvinutí marxismu a co je naopak jeho zvrácením.

cena 15 Kč

✉ redakce@socsol.cz

IMPLOZE EVROPSKÉHO SYSTÉMU

SAMIR AMIN

Osmdesát procent Rumunů soudí: „za Ceaucesca bylo líp“. Najdeme lepší příznak delegitimizace takzvané demokracie, která charakterizuje Evropskou unii? Zodpovědnost za bankrot evropského projektu nenese jeho oběti, periferní země jako Česká republika, na vině jsou ekonomicky nejsilnější evropští hráči, respektive jejich vládnoucí třídy. Národovecká demagogie a šovinistické výstřelky proti přistěhovalcům, Romům, nezaměstnaným jsou na vzestupu. Tvrdohlavá obrana „evropského projektu“ vede k jeho zániku. Poučí se z této lekce ti, kterých se týká? Ptá se egyptský marxistický ekonom.

V Evropě nyní převažuje názor, že toto společenství zemí má všechny předpoklady k tomu stát se ekonomickou a politickou mocností srovnatelnou se Spojenými státy, a proto také na nich nezávislou. Tím směrem ukazuje jednoduchý součet jejího obyvatelstva a hrubého domácího produktu. Starý kontinent však trpí třemi nedostatky, které takové srovnání vylučují.

Zprv, severní část amerického kontinentu (Spojené státy a to, co nazývám jejich externím státem – Kanada) je obdařena větším množstvím přírodních zdrojů než část Evropy na západ od Ruska, jak ukazuje evropská závislost na dovezené energii.

Zadruhé, Evropa je utvořena z velkého počtu historicky odlišných národů a rozmanitost jejich politických kultur, ačkoli se nutně nevyznačuje nacionálním šovinismem, má dostatečnou váhu na to, aby zabránila uznání „evropského lidu“ podle modelu „amerického lidu“ Spojených států. K této důležité záležitosti se vrátíme později.

Na třetím místě (a toto je základ pro zpochybnění zmíněného srovnání): kapitalistický vývoj v Evropě byl a zůstává nerovnoměrný, zatímco americký kapitalismus se v oblasti Severní Ameriky vyvíjel dosti uniformním způsobem, přinejmenším od občanské války. Evropa na západ od historického Ruska (včetně Ukrajiny a Běloruska) je složena ze tří nerovnoměrně rozvinutých skupin kapitalistických společností. Historický kapitalismus – to znamená forma kapitalistického způsobu produkce, který se ustanovil ve světovém měřítku – se utvořil na počátku šestnáctého století v trojúhelníku Londýn – Amsterdam – Paříž a plně se rozvinul díky francouzské politické revoluci a anglické revoluci průmyslové. Tento model, který v dominantních centrech převládá až do současné epochy (Wallerstein jej nazývá liberálním kapitalismem) a který se po občanské válce ve Spojených státech rychle a důrazně prosazoval, zrušil dominanci otroků. V Evropě po roce 1870 tentýž model převládal v Německu a Skandinávii.

Evropské jádro (Velká Británie, Francie, Německo, Nizozemí, Belgie, Švýcarsko, Rakousko a Skandinávie) se nyní podrobilo nadvládě toho, co nazývám ekonomickými,

politickými a sociálními monopoly, které, pocházejíce z ranějších forem monopolního kapitalismu, získaly tento status v období 1975–1990. Avšak monopoly vlastní této evropské oblasti nejsou „evropské“, jsou striktně „národní“ (tzn. německé, britské, švédské atd.), ačkoli obchodují na transevropské a dokonce transnacionální úrovni (uskutečňované ve světovém měřítku). Ve stejné situaci se nacházejí současné monopoly ve Spojených státech a Japonsku.

Druhá skupina zahrnuje Itálii, Španělsko a Portugalsko, ve kterých se stejný dominantní model – monopolní kapitalismus – utvořil později, po druhé světové válce. Proto si tyto společnosti ve formách ekonomického a politického vládnutí uchovávají specifika, která jim brání v tom, aby se vzepjaly a dosáhly relativně rovného postavení s dominantními zeměmi.

Třetí skupina, skládající se ze zemí bývalého „socialistického světa“ a Řecka, neutvořila základnu pro monopoly náležející jejich vlastním národním společnostem (řečti majitelé loděnic jsou možnou výjimkou, ačkoli jejich „řecký“ status je vysoce zpochybnitelný). Do druhé světové války byly všechny tyto společnosti odříznuty od rozvinutých kapitalistických vztahů, které charakterizovaly evropské jádro. Socialismus sovětského typu následně ještě více potlačil zárodečné národní kapitalistické buržoazie ve všech zemích, které nastoupily cestu „reálného socialismu“, nahradil buržoazní vládu státním kapitalismem, a ten měl sociální, pokud ne socialistické rysy. Když se tyto země znovu integrovaly do kapitalistického světa skrze členství v EU a NATO, sdílely stav ostatních v periferním kapitalismu, který neovládaly jejich vlastní národní monopoly, ale byly podřízeny těm, které sídlí v evropském jádru.

Dominanci USA nad americkým jihem tvoří především prostředky ekonomické, jak ukazuje model panamerického společného trhu prosazovaný Washingtonem (ačkoli pokusy USA o jeho prosazení jsou nyní ve slepé uličce). Dokonce část tohoto modelu, NAFTA, která je již v účinnosti a anektuje a podřizuje Mexiko velkému severoamerickému trhu, institucionálně nezpochybňuje

politickou suverenitu Mexika. Na tomto pozorování není nic naivního. Jsem si plně vědom toho, že neexistují bariéry oddělující ekonomické metody od těch fungujících na politické rovině. Organizace amerických států (OAS) byla správně latinskoamerickou opozicí nazvána „koloniálním úřadem Spojených států“ a seznam intervencí USA, ať už vojenských (v karibské oblasti), nebo formou podpory pučů, je dostatečně dlouhý na to, aby to dokázal.

Institucionální forma vztahů mezi státy Evropské unie se odvíjí od širší a komplexnější logiky. Skutečně existuje něco na způsob západoevropské Monroeovy doktríny („východní Evropa je vlastnictvím západní Evropy“). To ale není všechno. Evropská unie není pouze „společným trhem“, jako byla na svém počátku, když zahrnovala pouze šest států, před tím, než byla rozšířena na zbytek západní Evropy. Během let po Maastrichtské smlouvě se stala politickým projektem. Jistě byla zamýšlena jako součást širšího projektu kontroly zobecněných monopolů. Ale dokázala se také stát arénou pro konflikty a pro zpochybňování těchto projektů a ustavených metod jejich zavádění. Evropské instituce mají spojoval národy Unie a vytýčovat prostředky k tomuto cíli, jako je vyměřování reprezentace států v Evropském parlamentu podle počtu obyvatel daného státu spíše než podle jejich HDP. Díky tomu v Evropě převládá náhled, společný i nejevlicovějším kritikům jejich institucí, že jiná Evropa je možná.

JE EVROPSKÁ UNIE ŽIVOTASCHOPNÁ?

Otázka nestojí, zda je nebo není „nějaký“ evropský projekt možný – odpověď je samozřejmě ano – otázka stojí, zda je v současnosti ustanovený projekt životaschopný, nebo zda může být transformován tak, aby životaschopný byl. Nedbám na pravcové „europeisty“, tedy na ty, kteří v podřízení požadavků monopolního kapitalismu přijímají Evropskou unii v zásadě takovou, jaká je, a zajímají se pouze o řešení pro současné „konjunkturální“ potíže (které podle mého vůbec nejsou konjunkturální povahy). Zajímám se pouze o argumenty těch, kteří tvrdí, že „jiná Evropa je možná“, včetně zastánců

reformovaného kapitalismu s lidskou tváří, stejně jako těch, kteří mají perspektivu socialistické transformace Evropy a světa.

Ústřední pro tuto debatu je povaha krize, která proniká Evropou a světem. Co se Evropy týče, krize eurozóny na jejím jevišti a její krizi v zákulisí od sebe nelze oddělovat.

Nejpozději od Maastrichtské smlouvy, a domnívám se, že mnohem dříve, byly konstrukce Evropské unie a eurozóny pojímány jako komponenty ve výstavbě takzvané liberální globalizace, což je systém, který má zajišťovat exkluzivní dominanci monopolního kapitalismu. V tomto kontextu je nutným výchozím bodem analýza protikladů, které, podle mého názoru, činí tento projekt (a tedy evropský projekt, který je v tom obsažený) neživotaschopným. V bezpodmínečné obraně „nějakého“ evropského projektu (projektu, který má tu výhodu, že již existuje) jistě zazní: lze ji přeměnit. Ale jaké podmínky to dovolí? Bylo by třeba dvojitého zázraku, a já na zázraky nevěřím: (1) že nadnárodní evropská konstrukce uzná skutečnost národních suverenity, rozličnost zájmů a zorganizuje institucionální fungování na této bázi; a (2) že kapitalismus do té míry, do jaké udržuje obecný rámec způsobu ovládnutí ekonomiky a společnosti, bude omezen tak, aby fungoval způsobem odlišným od toho, který je diktován jeho vlastní logikou, v níž aktuálně dominují monopoly. Nevidím žádný příznak toho, že by většina evropeistů byla schopna vzít tyto požadavky v úvahu. Nevnímám ani jejich levou menšinu, která je v úvahu bere, jako schopnou mobilizovat politické a sociální síly, které by dokázaly překonat konzervativismus zavedeného europeismu. Z tohoto důvodu dospívám k závěru, že Evropská unie nemůže být ničím jiným, než

je, a jako taková je neživotaschopná; krize eurozóny ukazuje na tuto nemožnost.

„Evropský“ projekt, jak je definován Maastrichtskou smlouvou, a projekt eurozóny byly veřejnému mínění prodávány prostřednictvím propagandistické kampaně, kterou lze popsat pouze jako slabomyslnou a neupřímnou. Relativně privilegovaným obyvatelům bohaté západní Evropy se tvrdilo, že vymazání národnostních suverenity v důsledku ukončí nenávistí poháněné války, které kontinent zalily krví (a lze pochopit, že tyto fráze měly úspěch). Tato slova byla servírována s omáčkou: přátelství velké americké demokracie, společný zápas za demokracii na tom rozlehlém, zaostalém Jihu, nová forma přijetí starých imperialistických sklonů atd. Ostatním, ubohým dáblům Východu, bylo slíbeno bohatství skrze „dohánění“ západních standardů života.

Většina lidí v obou částech Evropy – v západní i „postkomunistické“ – tyto fráze spolkla. Východ věřil, že mu lpění na Evropské unii umožní, aby Západ „dohnal“. To je opravdu terno. Cena, kterou zaplatili, snad jako trest za přijetí režimů praktikujících socialismus sovětského typu (takzvaný komunismus), bylo bolestivé strukturální přizpůsobování, které trvalo několik let. Byla jim vnucena „úsporná opatření“ (pro pracující, nikoli pro miliardáře). Sociální katastrofa na sebe nenechala čekat. Tak se východní Evropa stala periferií západní Evropy. Z jednoho nedávno publikovaného, seriózního průzkumu vyplývá, že osmdesát procent Rumunů tvrdí, že „za Ceaucesca bylo líp“. Lze vůbec najít lepší příznak delegitimizace takzvané demokracie, která charakterizuje Evropskou unii? Poučíte se z této lekce, která se to týká? Pochopíte, že logika kapitali-

smu nespočívá v dohánění, ale v jeho opaku, v prohlubování nerovnosti? Kdo ví!

Důvod, proč je Řecko nyní v srdci konfliktu, spočívá v tom, že Řecko je součástí eurozóny a že jeho lidé doufali, že uniknou osudu dalších („bývalých socialistických“) periferních balkánských zemí. Řekové si obecně mysleli (nebo doufali?), že když se vyhnuli neštěstí nadvlády „komunistů“ (kteří byli mocní v heroických dobách druhé světové války) díky laskavosti plukovníků, nebudou muset platit cenu, která byla uvalena na zbytek Balkánu. Evropa a euro s nimi budou jednak jinak. Evropská solidarita, a zvláště jejich partnerů v eurozóně, jakkoliv slabě se projevovala jinde (kde musely být potrestány zločiny „komunismu“), zafunguje v jejich prospěch.

Řekové na své naivní iluze doplatili. Měli by nyní vědět, že systém bude redukovat jejich status na status Bulharska a Albánie, jejich balkánských sousedů. Logika eurozóny se neliší od logiky Evropské unie, naopak posiluje násilnou povahu. Logika kapitalistické akumulace obecně produkuje důraz na nerovnost mezi národy (která je základem kontrastu jádro – periferie); a monopoly dominovaná akumulace ještě více posiluje imanentní tendenci systému. V odpověď bude zaznívat, že instituce Evropské unie zajistí prostředky k opravení vnitroeurozónských nerovností pomocí přiměřené finanční podpory, nasměrované k méně rozvinutým zemím v rámci Unie, a tomu obecně věří veřejné mínění. Ve skutečnosti tato podpora (krom zemědělství, což je otázka, které se zde nemůžeme věnovat) je příliš nedostatečná, aby umožnila jakékoliv dohánění; ale co je dokonce vážnější, organizuje pronikání monopolů, a tak posiluje tendenci nerovno-

Solidarita

PŘEDPLAŤTE SI SOLIDARITU

roční předplatné 480 Kč
půlroční předplatné 240 Kč

objednávejte na:
predplatne@socsol.cz

v případě dotazů nebo problémů volejte
na předplatitelskou linku 722 133 743

měrného vývoje skrze větší otevírání zahraničních ekonomik. Dále má tato pomoc za cíl posílit některé subnárodní oblasti (například Bavorsko, Lombardii a Katalánsko), a tak oslabit schopnost národních států čelit diktátu monopolů.

Eurozóna byla vyprojektována, aby tento pohyb ještě prohloubila. Její fundament je definován statusem Evropské centrální banky, která má zakázáno půjčovat národním vládám (a dokonce nadnárodnímu evropskému státu), ale půjčuje exkluzivně bankám – za neuvěřitelně nízkou cenu. To, co se nazývá financizací systému, je inherentní strategie monopolů. Od počátku jsem analyzoval systém jakožto neživotaschopný, předurčený ke kolapsu, jakmile bude kapitalismus zasažen vážnou krizí; což se děje před našima očima. Zastával jsem názor, že jediná alternativa, která může podporovat postupnou a solidní konstrukci Evropy, vyžaduje udržování národních měn, napojených na systém definovaných směnných kurzů, pojímaný jako vážné dojednaná struktura směnných kurzů a průmyslových politik. A tento systém by měl být navržen tak, aby vydržel přinejmenším do (a eventuálně i za rámec) dozrání vlastních politických kultur, které umožní ustanovení konfederálního evropského státu nad rozličnými národními státy, aniž by národní státy byly vymazány.

A tak se eurozóna propadla do krize, kterou bylo možné předvídat a která opravdu ohrožuje její existenci, což si konečně přiznali i v samotném Bruselu. Nemáme žádné indicie, že by Evropská unie byla schopna radikální sebekritiky, která by implikovala přijetí odlišného systému regulace měn a opuštění liberalismu, přítomného ve stále platných smlouvách.

Zodpovědnost za bankrot evropského projektu nenesou jeho oběti, tedy křehké země evropské periferie, ale naopak země evropského jádra (přesněji řečeno, vládnoucí třídy těchto zemí), především Německo, které ze stávajícího systému těžilo. Urážky směřované k řeckému lidu se tam jeví jako ještě odpornější. Lenoši? Daňoví podvodníci? Paní Lagarde zapomíná, že podvodníci, o kterých je řeč, jsou vlastníci loděnic chránění svobodami globalizace (podporovanými MMF). Svou argumentaci nezakládám na uznávání konfliktu mezi národy, i když se to tak může jevit. Vycházím z rozlišení konfliktu mezi monopoly (které se nacházejí pouze v zemích evropského centra) a pracujícími jak evropských center, tak periferií (přestože cena úsporných opatření, týkajících se obou skupin, má na pracující v periferních zemích tvrdší dopad než v zemích jádra). Takzvaný německý model, vyzdvihovalý všemi evropskými pravicovými politickými silami, stejně jako částí levice, v Německu fungoval díky relativní

poddajnosti německých pracujících, kteří souhlasili se mzdami o 30 procent nižšími, než dostávají pracující ve Francii. Tato poddajnost většinou stojí za úspěchem německého exportu a velkého růstu rent, z nichž profitují německé monopoly. Každý by měl pochopit, jak tento model okouzluje bezvýhradně obhájce kapitálu!

Nejhorší má tudíž teprve přijít: tak nebo onak, náhle nebo postupně se evropský projekt rozpadne – počínaje eurozónou. Pak se vrátí na startovní čáru: tu z třicátých let dvacátého století. Budeme mít zónu mrazy, omezenou na Německo a země, kterým na svých východních a jižních hranicích dominuje, na Nizozemí a Skandinávii – autonomní, ale svolné se podřídít, Velkou Británií, která se od nestálosti kontinentální politiky bude ještě více distancovat prostřednictvím svého atlantismu, na izolovanou Francii a nejisté a nestálé Španělsko s Itálií. Budeme mít nejhorší z obou světů: národní evropské společnosti podléhající diktátům monopolů a doprovázené globalizovaným „liberalismem“ na jedné straně, vládnoucí síly dokonce ještě více odkázané na „nacionalistickou“ demagogii na straně druhé. Tento druh politické vlády znásobí příležitosti extrémní pravice. Přijdou (a nepřišli už?) Pilsudští, Horthyové, baltští baroni, uctívači Mussoliniho, Franka, Maurrased. Na pohled „nacionalistické“ řeči extrémních pravičáků jsou lživé, protože tyto politické síly (nebo přinejmenším jejich vůdcové) nejenže přijímají obecně kapitalismus, ale také jedinou formu, kterou může tento systém nabýt, totiž monopolní kapitalismus. Autentický „nacionalismus“ dnes může být pouze populistický v pravém smyslu tohoto slova: musí lidu sloužit, nikoli jej obelhávat. Pojem „nacionalismus“ musíme v tomto kontextu užívat s obezřetností, možná by bylo lepší nahradit jej „internacionalismem národů a pracujících“. Rétorika „nacionalistických“ pravičáků oproti tomu redukuje nacionalismus na násilné šovinistické výstřelky směřované proti přistěhovalcům a Romům, na něž hází vinu za současné neštěstí. Svou nenávisť nakonec směřují i proti „chudým“, kteří v jejich očích nesou zodpovědnost za svou chudobu a údajně „zneužívají dávky“.

Ano, přesně tam vede tvrdohlavá, neústupná obrana evropského projektu navzdory bouři, která jím zmitá: k jeho zničení.

EXISTUJE MÉNĚ ZDRCUJÍCÍ ALTERNATIVA?

Nepochybně, protože v principu stále existuje více alternativ. Musíme si ale říci, za jakých podmínek by bylo možné tu kterou alternativu uvést do praxe. Nelze se vrátit k předchozí fázi kapitalistického vývoje, k období před centralizací kapitalistické kontroly. Můžeme jít pouze kupředu, začít součas-

nou fází centralizace kapitalistické kontroly, pochopit, že nastal čas, kdy je třeba „vyvlastnit vyvlastňovatele“. Jiná životaschopná perspektiva není možná. Tento návrh nevylučuje vedení bojů, které jdou tímto směrem v určitých fázích. Právě naopak, musíme identifikovat strategický cíl každé fáze a uplatnit efektivní taktiku. Bez práce se strategiemi, které by se uplatňovaly v jednotlivých fázích, bychom se odsoudili k pouhému opakování laciných a impotentních sloganů typu „prýč s kapitalismem!“

V tomto duchu a s ohledem na Evropu je tedy počátečním a účinným krokem, který ostatně snad již probíhá, napadení takzvaných úsporných opatření, která jsou napojena na vzestup autoritářství a protidemokratické politiky. Nové nastartování ekonomického růstu, navzdory nejednoznačnosti tohoto pojmu (nastartování pomocí jakého jednání a jakými prostředky?) je cíl s tímto krokem vcelku přirozeně propojený. Nicméně musíme si uvědomit, že tento první krok narazí na systém monetárního řízení zavedený Evropskou centrální bankou (ECB). Z tohoto důvodu nevidím možnost, jak se vyhnout „opuštění eura“ obnovením monetární suverenity jednotlivých evropských států. Potom a pouze potom se může otevřít prostor pro žádoucí změnu (jehož vytvoření vyžaduje vyjednávání mezi evropskými partnery) a v něm také revizi právních textů, které strukturují evropské instituce. Jedině pak mohou být přijata opatření načrtávající socializaci monopolů. Představuji si například oddělení bankovních funkcí, a dokonce definitivní znárodnění bank, které se ocitly v potížích; snížení moci, kterou mají monopoly nad malými a středními podniky; přijetí silně progresivního zdanění; vyvlastnění prostředků společností, které se neustále přesouvají po světě v honbě za levnější pracovní silou, ve prospěch pracujících a místních vlád; diverzifikaci komerčních, průmyslových a finančních obchodních partnerů skrze vyjednávání, jmenovitě se zeměmi globálního jihu atd. Pro všechna tato opatření musíme uplatnit národní ekonomickou suverenitu, vyžadují tedy vypovězení poslušnosti unijním pravidlům, která je zakazují. Proto je myslím zjevné, že politické podmínky dovolující takové kroky nebudou nikdy současně existovat napříč Evropskou unií. Takový zázrak se nestane. Musíme se smířit s tím, že začneme tam, kde to bude možné, v jedné nebo několika zemích. Jsem přesvědčený, že jakmile se proces rozjede, bude se rychle nabalovat jako sněhová koule.

Redakčně kráceno, úplná verze vyjde na webových stránkách Socialistické Solidarity. Z Monthly Review přeložili Antonín Handl a Martin Šaffek.

✉ martin.saffek@socsol.cz

OHLÉDNUTÍ ZA OSCAREM NIEMEYEREM

ŠTĚPÁN LOHR

Pátého prosince ve věku nedožitých 105 let zemřel brazilský architekt Oscar Niemeyer – bohém, vizionář a komunista, který měl klíčový vliv na vývoj moderní architektury dvacátého století.

▲ Auditorium Ibirapuera, Sao Paulo

Jeho tvorba byla vpravdě revoluční – vyznačovala se odvážným využíváním abstraktních forem a křivek, přičemž základním materiálem byly železobetonové konstrukce. V mládí byl Niemeyer ovlivněn mimo jiné Le Corbusierem, s kterým později spolupracoval na jedné z nejznámějších funkcionalistických budov na světě, sídle OSN v New Yorku. Niemeyer se však proslavil zejména svými stavbami v rodné Brazílii, kterých od poloviny 30. let navrhl bezpočet. Byl autorem přibližně 600 projektů – od obytných domů přes vládní budovy, církevní stavby, mosty, až po různé památníky a skulptury.

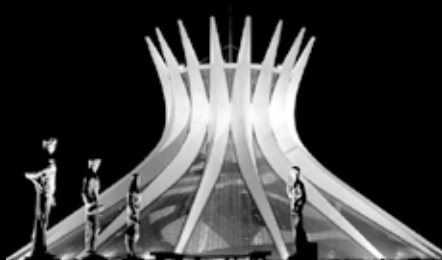

▲ Kostel sv. Františka z Asisi, Belo Horizonte

Využíval do krajnosti možnosti betonových konstrukcí, jeho tvorba se vyznačovala lehkostí a vzdušností. Inspirován přírodou, mořem, horami a ženským tělem, vyhýbal se rovným půdorysům a přímkám. Vystupoval proti špatně chápanému funkcionalismu; estetické kvality díla pro něho byly podmínkou, nikoli nadstavbou, kterou je potřeba podřídit funkci. Vyzýval čistotu tvarů, odmítal ale kreslit podle pravítka.

Oscar Niemeyer byl rovněž znám svými levicovými názory. Od mládí se pohyboval v okruhu brazilské levicové inteligence a v roce 1945 vstoupil do Brazílské komunistické strany (PCB), jejímž členem byl až do své smrti. Po druhé světové válce měl již mezi odbornou veřejností takové jméno, že

byl pozván, aby přednášel v USA na Harvardu a Yale University. Jeho působení v USA však mělo poměrně krátké trvání – kvůli svému politickému přesvědčení čelil neustálým problémům s americkou vízovou politikou. V roce 1953, v době vyhrcované antikomunistické kampaně ztělesněné republikánským senátorem McCarthym, musel Niemeyer nakonec USA opustit definitivně. Politické dění však zasáhlo do Niemeyerova života ještě několikrát.

▲ Metropolitní katedrála, Brasília

Po návratu do Brazílie se Niemeyerovi naskytla neuvěřitelná příležitost – byl osloven tehdejší prezidentem Juscelinem Kubitschekem, aby se stal hlavním architektem při budování nového hlavního města. Neomezen prakticky ničím, rozhodl se postavit město jako jedno velké umělecké dílo. Město Brasília, vybudované v rekordním čase necelých čtyř let doslova na zelené louce, je dnes díky Niemeyerovi a jeho spolupracovníkům živoucím muzeem moderní architektury. Tento urbanistický komplex se však stal také zdrojem vážných kontroverzí. Mnozí mu vyčítali nepřiměřené

▲ Most J. Kubitscheka, Brasília

megalomanství a kritizovali kontrast, který při srovnání takřka dokonalé Brasília s ostatními brazilskými městy vzniká. Kritikové namítali, že na tento projekt byly zbytečně vyplýtvány finanční zdroje, které mohly být jinak použity na rozvoj infrastruktury či na různé sociální pro-

▲ Muzeum Oscara Niemeyera, Curitiba

gramy v této rozvojové zemi. Tyto námitky jsou zcela jistě oprávněné, nicméně byla to právě Brasília, která se stala symbolem znovunabytého sebevědomí brazilského lidu, tvořeného potomky původních indiánů, zotročených Afričanů a bílých kolonizátorů. Smysl tohoto projektu tak zůstane zřejmě navždy jádrem sporu.

V roce 1964 proběhl v Brazílii státní převrat a následně se vlády v zemi zmocnila vojenská junta. Niemeyer musel stejně jako řada dalších levicových umělců emigrovat a na řadu let se usídlil v Paříži, kde podle jeho návrhu vyrostla další světově proslulá budova – sídlo Francouzské komunistické strany. Přesto, že v Brazílii

▲ Muzeum současného umění, Niterói

stále vládla vojenská diktatura, Niemeyer se mohl postupně vracet domů již v průběhu 70. let. Po pádu vojenského režimu se aktivně podílel na obnově PCB a v letech 1992–1996 byl dokonce jejím předsedou.

Své levicové názory šířil až do své smrti, často a rád rozvíjel své vize beztrždního města, kde by neexistovaly luxusní čtvrti bohatců, oddělené ostatním drátem od chudinských favel. Jak ostatně řekl v jednom rozhovoru, „Skrze architekturu jsem vyjadřoval své ideály – tvořit jednoduše, pro všechny stejně a hledět na lidi s optimismem, neboť každý má nějaký dar. Nechci nic jiného než šťastný svět. Je na tom něco špatného?”

✉ stepan.lohr@socsol.cz

KALANDRA A POPŘENÁ REVOLUCE

V loňském roce uplynulo 110 let od narození Závěše Kalandry, pozoruhodné postavy českého myšlení dvacátého století, marxisty, který se jako jeden z prvních postavil proti stalinismu, jež pronikavě analyzoval.

Nedožitě jubileum z 10. listopadu jsme krátce připomněli již v listopadovém čísle, tentokrát se ke Kalandrovi vracíme, abychom jeho vlastními slovy přiblížili kritiku stalinismu.

Konstatování, že autor se hlásil k marxismu, v našich zeměpisných šířkách (po zkušenosti s minulým režimem) další vzpomínání zpravidla zapovídá. Přitom Závěš Kalandra patřil k významnému, tehdy neoficiálnímu, dnes bychom řekli undergroundovému proudu marxismu, který kategoricky odmítal Stalinovu dezinterpretaci Marxe a Lenina. Tak stalinizace Komunistické strany Československa po Gottwaldově příchodu nebyla pro Kalandru důvodem k opuštění marxismu, nýbrž k založení hereze uvnitř marxismu. Odklon od oficiálního výkladu marxismu směrem k jeho kořenům, které Kalandra obohatil i o jiné zdroje (například velmi vizionářsky o freudovskou psychoanalýzu), dokazuje, že Marxova teorie není z principu dogmatická a že marxismus oproti jiným politickým teoriím je schopen sebekritiky.

Významnost Kalandrovy kritiky stalinismu potvrzují dvě fakta: jednak byl z KSČ pro svou kritiku moskevských procesů vyloučen, jednak byl později na základě „nezvratných důkazů“ vykonstruovaných během pražských procesů spolu s Miladou Horákovou popraven. Vybíráme pasáže od Závěše Kalandry podle výboru Intelektuál a revoluce, který uspořádal Jiří Brabec. Kalandra zde nejen ostře odsuzuje Stalinovy inkviziční praktiky během takzvaného Velkého teroru, ale navíc si všimá tiché spřízněnosti oficiálního komunistického tisku s humanistickou recepcí teroru na Západě.

Protestujeme proti moskevskému monstrprocesu, proti jeho krvavé dohře a proti novému masovému zatýkání opozičních komunistů.

Ano, máme už všichni svoje pochyby při četbě Rudého práva a Haló novin. A tyto pochyby neumlkaly ani při četbě zpráv o moskevském procesu a jeho chystaném pokračování. Oficiální komunistický tisk projevuje obrovské uspokojení nad tím, co se teď odehrávalo v Moskvě. Jak rádi jsme čítávali podobné projevy radosti dříve, dokud naše důvěra byla ještě neotřesená. Tenkrát jsme

mohli vždycky současně nahlédnout do měšťáckého tisku a vždycky jsme tam pozorovali zlost, skřípění zubů a strach. Kde byl proletariát uspokojen, byla zneklidněna buržoazie. Co však jsme četli v měšťáckém a vládněsocialistickém tisku o moskevském procesu? Máme-li opravdu proč se těšit z něho my, jak nás ubezpečuje Rudé právo, pak zajisté je buržoazní tisk přeplněn rozhořčením a nadávkami. – Ale právě naopak! Reakční tisk má z moskev-

nichž Stalinův byrokratický režim nemůže existovat, je totiž svalování odpovědnosti z byrokracie jako celku na jednotlivé byrokraty. Režim stalinové byrokracie rostoucími sociálními protivy mezi špičkami byrokracie a masou dělnictva sám plodí „červíčky opozice“, rodí nespokojenost, pasivní rezistenci, tendence k aktivnímu odporu pracujících mas. V takové situaci si kapitán a kormidelníci byrokratické lodi musí stále častěji vyhledávat nové a nové Jonáše, aby je obětovali rozbouřeným vlnám a odvraceli tak nebezpečí od celé svojí lodi. „Shodit přes palubu“ káže pak Stalin nejen šest shnilých teorií, nýbrž i mnohem větší počet byrokratů.

Jenže doby důvěry jsou bohužel ty tam. Vůdcové komunistické strany sami pohřbili naši důvěru k sobě především tím, že si ji chtěli vynutit prostředky organizačního tlaku a slepé poslušnosti. – „Jak, soudruhu, ty máš nějaké pochyby?“ „Postavil jsi se mimo řady strany!“ řekne ti sekretář. – Cože, ty sis dovolil mít

▲ Závěš Kalandra během zinscenovaného procesu

svůj vlastní názor o správnosti nebo nesprávnosti politiky strany?

„Byl jste krvežíznivým nepřítelem Sovětského svazu?“ ptal se Kameněva prokurátor Vyšinskij. A Kameněv odpověděl: „Ano, byl jsem krvežíznivým nepřítelem Sovětského svazu.“ V tu chvíli se v soudní síni ozval smích. Smích nad bláznivě groteskní odpovědí bývalého šéfa sovětské vlády, nad vpravdě šibeničním humorem v soudní síni, nad justiční tragikomedii v Moskvě.

Stalin sám teď mluvil o kapitalistickém obklíčení, ohrožujícím SSSR: toto nebezpečné obklíčení však může jen silít v důsledku dnešní stalinové politiky, zrazující proletářský třídní boj.

Dnes víme, že „komunistický“ režim nezkolaboval pod náporem Reaganových „hvězdných válek“, nýbrž se rozložil zevnitř, když Strana byla již jen pro smích a obvinění přestali trvat na své nevině, ale sebevědomě se svému obvinění začali vysmívat.

Redakčně kráceno. Úplná verze s vlastní interpretací vyjde na stránkách Socialistické Solidarity. Připravil Tomáš Korda.

Redakčně kráceno. Úplná verze s vlastní interpretací vyjde na stránkách Socialistické Solidarity. Připravil Tomáš Korda.

Redakčně kráceno. Úplná verze s vlastní interpretací vyjde na stránkách Socialistické Solidarity. Připravil Tomáš Korda.

Redakčně kráceno. Úplná verze s vlastní interpretací vyjde na stránkách Socialistické Solidarity. Připravil Tomáš Korda.

Redakčně kráceno. Úplná verze s vlastní interpretací vyjde na stránkách Socialistické Solidarity. Připravil Tomáš Korda.

Redakčně kráceno. Úplná verze s vlastní interpretací vyjde na stránkách Socialistické Solidarity. Připravil Tomáš Korda.

TONY CLIFF: PŘÍKLAD JAPONSKÉHO IMPERIALISMU

Kniha Státní kapitalismus v Rusku od Tonyho Cliffa, která poprvé vyšla roku 1947, je první ucelenou marxistickou analýzou tzv. komunistického režimu. Práce se zaměřuje především na stalinistický režim ve 30. a 40. letech. Autor v ní přesvědčivě ukazuje, že ruská byrokracie je vládnoucí třídou, jež hraje stejnou úlohu jako buržoazie v tradičních kapitalistických zemích, a stalinistický režim je proto třeba chápat jako zvláštní, státně byrokratickou formu kapitalismu. Dílo je aktuální i dnes, nabízí totiž pádnou odpověď na primitivní antikomunismus, který propaguje většina masmédií. Kniha je překládána na pokračování pro Solidaritu; předcházející kapitoly jsou k dispozici na www.socsol.cz.

Japonsko dosáhlo nejvyšší míry centralizace kapitálu ze všech zemí na světě s výjimkou stalinského Ruska. Odhaduje se, že „Velká čtyřka“ Zaibatsu (organizace rodinných monopolů) kontroluje zhruba 60 % kapitálu investovaného do všech japonských akciových společností a že samotná Mitsui kontroluje téměř 25 % tohoto kapitálu.

V roce 1938 drželo šest největších společností Zaibatsu ve svých rukou 57 % všech prostředků uložených v bankách, finančních fondech a pojišťovnách. V roce 1929 to přitom bylo 45 %. (Z tohoto důvodu nemůžeme teoreticky vyloučit možnost, i když v praxi tomu nic nenasvědčuje, že by se mohl veškerý národní kapitál koncentrovat do rukou jediného koncernu.)

Nicméně, i když centralizace kapitálu v Japonsku dosáhla mnohem vyššího stupně než v jakémkoliv jiné kapitalistické zemi s výjimkou stalinského Ruska, výrobní síly Japonska za západními zeměmi silně zaostávají.

Tato kombinace vysoce centralizovaného kapitálu a velké zaostalosti země jako celku vysvětluje zvláštní charakter japonského imperialismu. Ten se značně liší od ostatních forem imperialismu, ale v mnoha ohledech se silně podobá stalinskému imperialismu. Přehled specifických rysů japonského imperialismu nám proto pomůže vyjasnit některé aspekty stalinského imperialismu.

Průmyslová výroba v Japonsku během tohoto století velmi rychle rostla. V letech 1913 až 1928 bylo tempo tohoto růstu asi třikrát vyšší než v Británii v letech 1860 až 1913. To znamená, že Japonsko vyrábělo každým rokem zhruba o 6 % více než v roce předchozím. V letech 1927 až 1936 se průmyslová výroba v Japonsku zvýšila přibližně o 100 %. E. B. Schumpeter proto mohl oprávněně napsat:

„Dnes již není možné říci, tak jak to roku 1930 udělal jeden opatrný a dobře informovaný publicista, že se Japonsko nikdy nemůže stát přední průmyslovou zemí kvůli nedostatku paliva a železa, jež jsou nezbytné jak v období míru, tak za války. Japonsko se již zařadilo mezi průmyslově nejvyspělejší národy. [...] Rozvoj těžkého průmyslu v posledních letech byl až strhující. Před velkou depresí převládala především textilní průmysl, potravinářství, keramika a výroba papíru. V roce 1935

již necelou polovinu průmyslové produkce tvořila výroba kovů, chemikálií, strojního zařízení a strojírenských výrobků. [...] V roce 1937 tento podíl vzrostl na 55 % a v roce 1938 na 61 %. Díky tomu již Japonsko vyrábí své lodě, řadu vlastních letadel ap. Dováží už jen automobily a různé strojní díly. Ve výrobě oceli, strojů, hnojiv, zbraní a munice již není závislé na vnějším světě. Na druhou stranu však musí Japonsko dovážet rozhodující část surovin. Od roku 1937 vyvíjí Japonsko ohromné úsilí ve snaze rozvíjet surovinové zdroje Yen bloku v přilehlých regionech v oblasti Pacifiku.“

V období let 1920 až 1936 vzrostla výroba surového železa čtyřnásobně, výroba oceli osminásobně a produkce elektřiny se zvýšila pět a půlkrát. K největšímu nárůstu průmyslové výroby došlo v produkci výrobních prostředků. Hodnota produktů chemického, těžkého a strojního průmyslu vzrostla z asi 2 miliard jenů v roce 1926 na více než 9 miliard jenů v roce 1937.

To znamená čtyři a půlkrát. Hodnota produktů všech ostatních odvětví se zvýšila z přibližně 5,15 miliard jenů na 7,42 miliard. Jde tedy o nárůst o 44 %. Během tohoto období vzrostly ceny o 40 %. Z toho plyne závěr, že výroba výrobních prostředků se zvýšila zhruba třikrát, zatímco výroba spotřebního zboží zůstala beze změny.

Zaostalost Japonska na jedné straně a vysoká koncentrace kapitálu na straně druhé vedla k tomu, že se během tohoto období vůbec neobjevil „přebytečný“ kapitál a míra zisku zůstala vysoká. Dalším důležitým faktorem, jež umožnil udržet tuto vysokou míru zisku, byly extrémně nízké mzdy. „Průměrné firemní zisky v letech 1936 až 1937 tvořili 16 až 20 % vloženého kapitálu, zatímco dividenda vynášela v průměru 8 až 9 %.“

S ohledem na to by bylo nesprávné tvrdit, že japonský imperialismus hledá nové příležitosti pro kapitálové investice proto, že by v samotném Japonsku byla nízká míra zisku, nebo že by se tu tvořil přebytečný kapitál. Míra zisku je vysoká a nadbytečný kapitál tu díky zaostalosti Japonska nevzniká. To vede k velmi zajímavému dialektickému vývoji. Zaostalost nutí Japonsko, aby v ohromném rozsahu vyváželo kapitál a aby dobývalo ohromné území. Podle slov F. Šternberka:

„Když Velká Británie a Francie zakládaly svá impéria, byly obě vedoucími průmyslovými zeměmi. Tato impéria nikdy neměla potřebu posilovat svou pozici v průmyslové výrobě. Japonsko je však ve velmi odlišné situaci. Jeho cílem je dosáhnout tak rychlého vývoje, aby dokázalo dohnat zpoždění za ostatními kapitalistickými zeměmi a stát se stejně silným, či pokud možno silnějším státem, než jsou oni.“

Po první světové válce se zahraniční investice všech vyspělých zemí, trpících velkým množstvím přebytku kapitálu, nezvyšovaly, ale naopak klesaly. Výjimkou byly jen USA. I v případě, že do údajů zahrneme USA, je zřejmé, že zahraniční investice těchto zemí již nikdy nepřekročily úroveň z roku 1914. To je dobře vidět z následující tabulky (obě tabulky, které obsahuje tento text, budou vydány na stránkách Socialistické Solidarity).

Zatímco v letech 1860 až 1914 se velikost kapitálu investovaného vyspělými kapitalistickými zeměmi do zahraničí téměř nepřetržitě zvyšovala, od roku 1914, kdy imperialismus dozrál, se již množství kapitálu investovaného do zahraničí spíše snižovalo.

Naproti tomu Japonsko v tuto dobu vyváželo svůj kapitál v ohromném množství, a to zejména do Mandžuska, které představuje jeho jedinou důležitou kolonii získanou během čínsko-japonské války.

Mandžuský pětiletý plán (1937–1941) zde počítal s investicemi ve výši 2,8 miliard jenů, a tento plán byl následně zvýšen na 6 miliard jenů. Tento cíl však nemohl být splněn kvůli nedostatku kapitálu a nedostatku kvalifikovaných pracovních sil v Japonsku. Nakonec v tomto období dosáhly investice asi jen poloviny cíle stanoveného plánem. Ale i to způsobilo ohromný nárůst výroby, jak ukazuje následující tabulka (viz web).

Industrializace Mandžuska nebyla výsledkem náhodné činnosti jednotlivých japonských firem, ale byla provedena podle společného plánu firem, monopolů a státu. Takováto organizace byla pro provedení rychlé industrializace nezbytná.

Redakčně kráceno. Úplný text vyjde na stránkách Socialistické Solidarity. Přeložil Vítězslav Lamač.

TV Solidarita
Odebírat

484
oddebírateřů

576 995
zhlédnutí videí

Vybrané
Procházení videí
Prohledat kanál

Joanna Erbel

Kritika privatizace veřejných služeb a představení alternativ Panel II Joanna Erbel, Krytyka Polityczna
od: TVSolidarity před 3 týdny

87 zhlédnutí

Nahráná videa 1 – 10 z 615

Kritika privatizace veřejných služeb a představení alternativ
TVSolidarity 87 zhlédnutí před 3 týdny

Kritika privatizace veřejných služeb a představení alternativ
TVSolidarity 53 zhlédnutí před 3 týdny

Kritika privatizace veřejných služeb a představení alternativ
TVSolidarity 64 zhlédnutí před 3 týdny

Kritika privatizace veřejných služeb a představení alternativ
TVSolidarity 66 zhlédnutí před 3 týdny

Kritika privatizace veřejných služeb a představení alternativ
TVSolidarity 58 zhlédnutí před 3 týdny

Něco o kanálu TV Solidarita

TV Solidarita je projektem Socialistické Solidarity (www.socsol.cz) a snaží se zachycovat zajímavé debaty, demonstrace a jiné události. Které řadí, že jiný svět je možný.

Socialistická Solidarita

autor: TVSolidarity

Datum registrace 22. 09. 2009

Země Česká republika

Doporučené seznamy videí

Úny antikapitalismu 2012
autor: TVSolidarity

Jan Keller: Arogance financí 18.3. 2010
autor: TVSolidarity

Okupace Wall Streetu a antikapitalistické protesty
autor: TVSolidarity

Jiný svět je možný - postkapitalistické alternativy
autor: TVSolidarity

Debata Odbory včera, dnes a zítra
autor: TVSolidarity

Neoliberalismus podle Davida Harveyho
autor: TVSolidarity

Sociální hnůt v krizi (29.4. 2010)
autor: TVSolidarity

Marxism 2011
autor: TVSolidarity

Evropské univerzity se bouří, a co Česko 09. 12. 09
autor: TVSolidarity

Reportáže z akcí
autor: TVSolidarity

Úny Antikapitalismu 2007
autor: TVSolidarity

Dluhová krize eurozóny
autor: TVSolidarity

Hnutí Occupy Wall Street a španělski Indignados
autor: TVSolidarity

Hnutí univerzity v 21. století
autor: TVSolidarity

www.solidarita.tv

REFERENDUM O VLÁDĚ, NEBO EVROPAN PROTI POPULISTOVI PLACENÉMU RUSKÝMI OLIGARCHY?

STANISLAV HOLUBEC

Na prvním kole prezidentské volby překvapuje silná disproporce mezi aktuálními preferencemi levice a počtem hlasů pro kandidáty nalevo od středu. Kam se podělo až 20 procent levicových voličů? A ve druhém kole nejde opravdu o nic jiného než o oslabení strašlivé, asociální a korupční Nečasovy vlády, tvrdí sociolog.

Důvod, proč zvítězili Miloš Zeman s Karlem Schwarzenbergem a nikoli Jiří Dienstbier a Jan Fischer, je, že první dva nabídli lepší osobní příběhy. Jan Fischer prohrál proto, že malý český člověk nechce volit druhého malého českého člověka, kterým Fischer vždy byl. Jestliže dokázal působit v roli předsedy vlády jako slušný člověk proti desperátovi Topolánkovi a nabubřelému Paroubkovi, nemohl obstát v boji proti skutečným politickým profesionálům. Svou malost dokázal nejlépe svým postojem k členství v bývalé státostraně. Způsob, jakým to vysvětloval, mu snad uškodil víc než členství samotné. Malý český člověk Fischer fňukal, jak se za to hluboce stydí a jak by komunisty proto nikdy nebral do vlády. Kdyby řekl, že se za své minulé členství nestydí, možná by v zemi, kde bylo členy komunistické strany 20 % dospělé populace, tolik hlasů neztratil. Fischer působil jako učenlivý žáček, když věrně předváděl gesta, která mu přikázali jeho imagemakeři, vzbuzoval otázku, zda by si nenechal takto předepisovat státnická rozhodnutí a zda není než peníze vycpanou loutkou v rukou jiných.

Jiří Dienstbier patrně prohrál proto, že se ukázalo, že není v jeho silách zopakovat Kennedyho příběh o nezkaženém a dynamickém mládí přinášejícím žádoucí změny, ačkoli v něco takového asi jeho volbou ČSSD dou-

fala. Ke Kennedymu patřilo především mimořádné charisma založené na jeho mladistvém vzhledu, Jiří Dienstbier, ač disponoval nepochybně silnou osobnostní integritou a kvalitním programem, ono charisma neměl. To, že nedisponoval ani dostatečně jasnou podporu ČSSD, je možná druhotné.

Úspěch Karla Schwarzenberga tkví v tom, že byl po celou dobu vhodně odstíněn Fischerem jako kandidátem pravého středu a že se pro mnohé překvapivě podařilo obnovit své charisma z voleb 2010. Zatímco Fischer musel čelit různé kritice, Schwarzenberg zůstával do posledních dnů bezpečně v jeho stínu. Naopak úspěch Miloše Zemana zase nijak zvlášť velký není: pokud si sečteme aktuální preference Strany práv občanů, která jej přímo podporuje, a KSČM, ukazuje se, že tolik hlasů ČSSD zase neodloupí.

Co především překvapuje, je silná disproporce mezi aktuálními preferencemi levice (ČSSD a KSČM mají 50–60 % podpory veřejnosti) a počtem hlasů jejich kandidátů (40 %). Kam se podělo těch 10–20 % voličů levice? Patrně buď zůstali sedět doma, nebo podpořili Fischera. Zeman má šanci zvítězit, jen pokud pro něj budou hlasovat všichni, kteří chtějí dnes hlasovat pro ČSSD a KSČM v parlamentních volbách. Výsledek druhého kola prezidentské volby závisí na tom, jestli se české levici podaří prosadit interpretaci této volby jako lidového referenda o nepopulární vládě, nebo zda média a pravice uspějí

v nastolení obrazu druhého kola jako střetu Evropanů a demokratů s populistou financovaným ruskými oligarchy. Zemanova výchozí pozice je těžší, neboť proti němu stojí většina médií a kulturních elit. Schwarzenberga podpoří voliči Roithové, Sobotky, Franze (Avatár má přeci blíže k „pankáči“ Karlovi, že, milí čeští studenti?), možná i větší část voličů Fischera. Zeman může počítat jen s hlasy od příznivců Bobošíkové a snad od většiny příznivců Dienstbiera.

Dá se očekávat, že se například na Deníku Referendum a v dalších kruzích liberální a zelené levice zvednou početné hlasy argumentující, že mezi kandidáty druhého kola není žádného rozdílu, nebo dokonce, že je třeba volit Evropana proti populistické reinkarnaci Klause vycpané penězi ruských oligarchů. Ti, co nevidí mezi kandidáty druhého kola rozdíl, mohou ohnout nos nad českým národem, který opět ukázal, že není než lokaji nebo hulváty, jak o něm bylo známo už za starého Rakouska (lokažové se tetelí blahem, když se mohou stát poddanými knížeti, hulvátům zase konvenuje nadávání novinářům do žump a hnoje). Pro ty, kteří by měli cukání „to hodit knížeti“, včetně jinak uznáníhodné Tatány Fischerové, mám jediný argument: Ve druhém kole letošní prezidentské volby nejde opravdu o nic jiného než o oslabení této strašlivé, asociální a korupční vlády. Pokud zvítězí Schwarzenberg, kdo nám zaručí, že pravice nezíská znovu vůli k moci, že TOP09 nebude mít v příštích parlamentních volbách „prezidentský bonus“ (třeba 10 % hlasů navíc) a neslepí zase většinu s „rebrandovanou“ ODS pod vedením „čistého“ Pospíšila, možná ve spojení zase s nějakým ad hoc subjektem, tentokrát třeba babišovskými „levicovým“? A kdo nám zaručí, že tu pravice nepovládně další čtyři a možná i více let, jak jsem o tom psal krátce po volbách 2010? Aby se tento scénář nenaplnil, je nutno se zúčastnit i druhého kola a nevolit Schwarzenberga. Zkrátka řečeno, argumenty, proč volit každého jiného než knížete, platí i nadále.

Redakce Solidarity se přiklání ke „Stanovisku ProAltu k druhému kolu prezidentské volby“ (viz www.proalt.cz).

✉ redakce@socsol.cz

Solidarita

Socialistická Solidarita v sociálním hnutí

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokády volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a kontrasmmit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG).

Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den později.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). Zde probíhá miliónový pro-

test proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická skupina pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspiruje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojí do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí. USA a Británie již dnes uvažují, jak se z Iráku stáhnout. K tomu významně přispělo protiválečné hnutí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly skupiny pouze tři, mj. SocSol. Stavba

základny je nakonec zastavena, což znamená velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP 09 a Věcí veřejných chystá drastické škrtky v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejchudší. V srpnu 2010 se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reformů a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpestřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformům, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAltu zapojuje.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře 2012 organizuje dosud největší studentské protesty od r. 1989.

Solidarita

Za čím stojíme

IRACIONÁLNÍ A ABSURDNÍ SYSTÉM

Globální kapitalismus je systém nerovnosti, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většině možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky, ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlatu.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku v ČSSR, SSSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námezdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespolehneme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systematické změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví nepřivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje

proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace.

Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatství, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

Přidejte se k nám!

I v novém roce plujeme vstříc

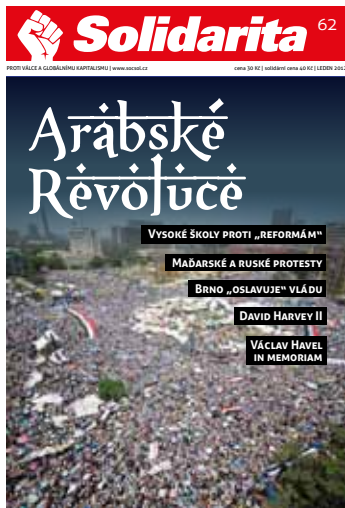
světlym zítřkům!

OD URANOVÝCH DOLŮ K OCHUZENÉMU URANU

Byla odhalena děsivá podobnost mezi prezentací Josifa Stalina a předvolební kampaní Karla Schwarzenberga. Skalní přívrženci Pepy a Karla na své vůdce u kormidla nedají dopustit. Ale teď pár vážných slov o uranu. Ministr zahraničí Schwarzenberg hlasoval v roce 2007 na půdě Organizace spojených národů jménem České republiky proti tomu, aby byly přezkoumány účinky ochuzeného uranu na civilní obyvatelstvo, který obsahují zbraně používané zeměmi Severoatlantické aliance. Znepokojivý je nárůst onemocnění rakovinou po intervencích v bývalé Jugoslávii, Iráku nebo Afganistánu. Nicméně zdá se, že tyto případy Karla Schwarzenberga, zastávce nikoli nedělitelných lidských práv, ale lidských práv dělitelných a účelově použitelných, tyto okolnosti nezaměstnávají. Uran si Karlovo srdce podmanil prý

rozmanitostí svého užití. Proto neodolal nabídce umělce Davida Černého nechat se vyobrazit v kampani TOP 09 ještě před sněmovními volbami roku 2010 po vzoru velkého kormidelníka Stalina, známého to milovníka uranových dolů. Podobnost se stalinskou propagandou je však podle vyjádření mluvčí koaliční strany čistě náhodná. No a Karlův „protikandidát“ Miloš se pro změnu vyznačuje tím, že země, které mají jaderný program (neznámo, jestli mírový, nebo ne), je lepší preventivně bombardovat.

Grafika: Kateřina Krejčová

PŘEDPLAŤTE SI SOLIDARITU

roční předplatné **480 Kč**, půlroční předplatné **240 Kč**

objednávejte na: **predplatne@socsol.cz**

v případě dotazů nebo problémů volejte na předplatitelskou linku

722 133 743

PRODEJNÍ MÍSTO ČASOPISU

Kamenný obchod Fair&Bio, Sokolovská 29, Praha 8-Karlín. Jen 100 metrů od stanice metra Florenc. Otevřeno každý pracovní den od 11.00 do 19.00, www.ekumakad.cz

Celetná 20, Praha 1-Staré Město – pondělí až pátek – 10–24 hod., sobota až neděle – 16–24 hod., www.k4klub.org